

गणितयुकाश

अंकमायेहेजानुपन्याएकदेविदससंमहंछउनकोनाउर
यअवपजानुपछतेकोनाउरपमुनीलेधियाकोछसोजानु

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १०

११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०

२१ २२ २३ २४ २५ २६ २७ २८ २९ ३०

३१ ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९ ४०

४१ ४२ ४३ ४४ ४५ ४६ ४७ ४८ ४९ ५०

५१ ५२ ५३ ५४ ५५ ५६ ५७ ५८ ५९ ६०

६१ ६२ ६३ ६४ ६५ ६६ ६७ ६८ ६९ ७०

७१ ७२ ७३ ७४ ७५ ७६ ७७ ७८ ७९ ८०

८१ ८२ ८३ ८४ ८५ ८६ ८७ ८८ ८९ ९०

९१ ९२ ९३ ९४ ९५ ९६ ९७ ९८ ९९ १००

गंनिमां १० देवि १० तला संमलेषिन्धु एकका अघिवाटको
ठाउ उस्को दशगुणा वढछु गंनि गर्दा दाहिनातिर वाट एक
दससयहजार आदि भनिसकापछि जुन अंकमा अडियो
उसै देवि दाहिनातिर पढु ।

यकदेविदशसंमको ॥ यकदेविउनाईससंमको ॥

१ यद्

१०६५

१०० एक संय

१००० यक ह्यार

१०००० हसह आर

१०००००० यकलाव

१००००००० दसलाख

१००००००० करोड

१००००००००० दस करोड़

१००००००००० एकअर्व

१ यक्

१०६३

१०० सय

१००० हजार

१०००० दस हजार

१००००० लाख

१००००००० दसलाष

१०००००० कौमुदी

१०००००००० दसकण

१०००००००० अमर

[illegible]

१०००००००००००

[illegible]

१००००००००००००००० नील

[illegible]

22

[illegible]

१ एक॥

१२ वाहु॥

१२३ एकसयनेईस॥

१२३४ यकहजार दुईसयेंचौतिस॥

१२३४५ वाहुहजार तिनसयेंपयतानिस॥

१२३४५६ यकलाषनेईहजार चारसयेंछउ

॥ पन्न ॥

१२३४५६७ वाहुलाखचौतिसहजार पाचसं३

यसठसठि॥

१२३४५६७८ यकरोडनेईसलाषपैतालीसहआउ

ईसयअठहत्तर॥

१२३४५६७८९ वाहुकलरोडचौतिसलाषछपन्नहु

जारसातसयेंउनानव॥

१२३४५६७८९० एकअरवनेईसकरोडपैतालीसला

षसठसठिहजारआठसयेंनव॥

॥ अंकपठन्यारित् ॥

॥ जुनअंकलाईपहुन्यासेउसअंकलाईदाहिनानिरवातयक
दशसयहजारआदिस्थानसवैभनीसक्यापछिवाजातिरवाटप
ठन्याआरंभगर॥

॥ उसचारवा छवा आठवा दशवा वाहुवा अंकको जोरतलाभ
योभन्यासवैकावाउकोअंकयकैपठनु वाकिलाई२।२ अंकला
ईमिलाईपठनु॥ जबसेकरमापुगछउसलाईयकैपठनु॥ वाकि
ईअंकमिलाईपठनु

॥ जोरअंककोउदाहरण॥

अरव॥ करोड॥ लाख॥ हजार॥ सय॥

२	८७	५६	३२	१	५०
२॥	३०॥	७०॥	६०॥	५॥	२५॥

॥ अंकमानिनवा याचवा साठवा नौवा याघरवा अंककोतलाविजोर
 भयोभन्याउस्कोवाउतिरवाट २।२ अंकजोरिपठनु असेसयेकगमापू
 ग्छउस्लाई एकैपठनुवाकि २ अंकलाईमिलाईपठनु ॥ विजोडाअं
 ककोउदाहरण ॥

॥ लाष ॥ हजार ॥ सय ॥ ३२
 $\frac{30}{46}$ $\frac{84}{30}$ $\frac{5}{8}$ $\frac{32}{20}$

अवयसरितलेमुनिवातजोअंकलेषियाकोछतेसलाईपठ

८ ॥ ७ ॥ ५२ ॥ ३६५ ॥ ६४४५ ॥ १०००० ॥

१४२०७ ६००० २००५० ३०००४०६ ६०७००१० ७००००७
 ६५०० ३०५ ५०००२० ३०७०

दसकरोड
 करोड
 दसलाख
 लाख
 दशहजार
 हजार
 सय
 दश
 एक

८ आठ ॥

१ ७ सत्र ॥

तिनसयपैसठि ॥

३ ६ ५ भोडहजारआठयेपैतालिस

८ ८ ४ ५ दशहजार ॥

१ ० ० ० ० चौठहजारडुईसयेसाठ

१ ४ २ ० ७ नौहजार ॥

८ ० ० ० ० विसहजारपचास ॥

२ ० ० ५ ० तिसलाखचारसयचार

३ ० ० ० ४ ० ४ छकरोडसतरिहजारदश

६ ० ० ७ ० ० १ ० सातलाखसात ॥

७ ० ० ० ० ७ पचानवलाखतिनसयपाच

८ ५ ० ० ३ ० ५ पचासकरोडविसहजारतिसये

५ ० ० ० २ ० ३ ७ सतरि ॥

॥ जतिअंकलाईलेखन्याहो उस्माजोयकस्थानकोअंकछउसैलाईपै
लेलेख एककोठाउषालिभयाउस्माशुन्यलेखनुफेरिदसकाअंकएक
काअंककावाउतिरलेख यसैरितलेसयहजारआदीअंकलाईवाउ
तिरकमैसितलेषिजानुजाहठाउषालिहुन्छउस्माशुन्यलेखनु॥

॥ दोश्रोतिर ॥

॥ जतिअंकलाईलेखन्याहोउस्कोसवैभदावठिअंकमाथिवाठलेष
नु फेरिउसभंदाघटिअंकउस्कोसंगेदाहिनातिरलेषयसैक्रमसि
तघति२ एकाईतकअंकलेषदेजानुनुअंककोठाउषालिहुन्छ
उमठाउमाशुन्यलेषनु॥

॥ यतिजानिसकापछियतिलेषभनिलेवाउमावाउनतिनुस
यपैसठिचारसय४ एकहजारआठसयतिथीसदसहजारछ
सयैविसलाषचालिसहजारसत्तानवतिनकरोडपैठिसला
खछपन्नहजारसातसयउनानव॥

॥ लेखाईहेनु ॥

करोड सहास्र हजार स्रुति स्रुति स्रुति स्रुति

									वाउनु ॥
					५	२			तिनसयपैसठि ॥
				३	८	५			चारसयचार ॥
				४	०	४			यकहजारआठसयतेईस ॥
			१	८	२	३			दसहजारछसयछ ॥
		१	०	८	०	८			विसलाषचालिसहजारसत्तानव ॥
	२	०	४	०	०	८	७		तिनकरोडपैठिसलाखछपन्न
३	३	५	५	८	७	८	८		हजारसातसयउनानव ॥

य	क	दे	वि	स्व	रू	मं	म्भ	को	पा	हा	उ	ले	वि	छ
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
२	४	६	८	१०	१२	१४	१६	१८	२०	२२	२४	२६	२८	३०
३	६	९	१२	१५	१८	२१	२४	२७	३०	३३	३६	३९	४२	४५
४	८	१२	१६	२०	२४	२८	३२	३६	४०	४४	४८	५२	५६	६०
५	१०	१५	२०	२५	३०	३५	४०	४५	५०	५५	६०	६५	७०	७५
६	१२	१८	२४	३०	३६	४२	४८	५४	६०	६६	७२	७८	८४	९०
७	१४	२१	२८	३५	४२	४९	५६	६३	७०	७७	८४	९१	९८	१०५
८	१६	२४	३२	४०	४८	५६	६४	७२	८०	८८	९६	१०४	११२	१२०
९	१८	२७	३६	४५	५४	६३	७२	८१	९०	९९	१०८	११७	१२६	१३५
१०	२०	३०	४०	५०	६०	७०	८०	९०	१००	११०	१२०	१३०	१४०	१५०
११	२२	३३	४४	५५	६६	७७	८८	९९	११०	१२१	१३२	१४३	१५४	१६५
१२	२४	३६	४८	६०	७२	८४	९६	१०८	१२०	१३२	१४४	१५६	१६८	१८०
१३	२६	३९	५२	६५	७८	९१	१०४	११७	१३०	१४३	१५६	१६९	१८२	१९५
१४	२८	४२	५६	७०	८४	९८	११२	१२६	१४०	१५४	१६८	१८२	१९६	२१०
१५	३०	४५	६०	७५	९०	१०५	१२०	१३५	१५०	१६५	१८०	१९५	२१०	२२५
१६	३२	४८	६४	८०	९६	११२	१२८	१४४	१६०	१७६	१९२	२०८	२२४	२४०

() कौनै माको पौने निकलनु पयो भन्या यसरित ले गर्नु माको आधा गरि तेस आधा को पनि आलि मा माघ दई दिनु र बाकि र ह्या को जो अक तेहि तेस्मा माको पौने हो भनि जानु ॥ कसो म न्या मा ४२ को पौने गर्नु पयो भन्या तेस्मा को आधा २१ यस्को पनि आधा १० ॥ लाई मा ४२ माघ दउदा बाकि ३१ ॥ र ह्यो यहि ४२ को पौने भनि जान ॥ यसरित ले जो परि आया को गर्नु ॥

॥ गर्भनकसा ॥

॥ जमा ४२ कोआधा २१

॥ २१ कोआधा — १०॥

३१॥

॥ बाकि ४२ कोपौनेयहि हो ॥

() अब कौनै जमा को सवाई निकालनु पयो भन्या जमा को आधि
रि कि ते स्को पनि आधि लि जमा मा जो रि दिनु र जो जमा भया को ते हि
ते स्को सवाई भयो भनि जान क सो भन्या जमा ४२ को सवाई गर्नु पयो
भन्या ते स्को आधा २१ ते स्को पनि आधा १०॥ लाई ४२ मा जो रि दिनु
र जमा भया को ५२॥ यहि ४२ को सवाई हो भनि जानिये रित लेग
नु ॥

॥ गर्भनकसा ॥

जमा — ४२ कोआधा २१

२१ कोआधा १०॥

५२॥

जमा ४२ को सवाई हो ॥

() अब कौनै जमा को डेठानु ल्याउनु पयो भन्या जो जमा छ ते स्को
आधा रि कि ते मै मा जो रि दिनु र जो जमा को भया को ते स जमा को डेठाई
छ भनि जान ॥

क सो भन्या ४२ को अढाई गर्नु लाई ४२ अर्को वया लि स ४२ य स्को आ
धा २१ जमा १०५ यहि ४२ को अढाई यहि हो भनी जान ॥

गर्भनकसा

जमा	४२
वोवा	४२
आधा	२१

॥ १०५ जमा यहि ४२ को अढाई हो जान ॥

() कौनै जमा को डेठानु ल्याउनु पयो भन्या जो जमा छ ते स्को आधि रि कि
ते मै मा जो रि दिनु र जो जमा भया को ति हि ते मै मा जमा को डेठा हो भनी जान ॥

॥ कसोभन्या ४२ कोडेठागर्नुपयोभन्यातेस्कोआधा २१ ज्मा
जोर्नुज्माभयाको ६३ यहि ४२ कोडेठाभनिजान् ॥

४२

२१

६३

() अवज्मागर्नारितलेषीछ ॥

॥ जोअंकज्मागर्न्याहोतेसलाईयसरितलेलेषनु ॥ कसोभन्यायकाई
कामुनिवाट यकाईदाहिकामुनिवातदाहिस्सैरितलेमिलाईकन
आफराआफरामुनिवाटठाउठाउमाकर्मिसितरहोस् ॥ ज्माजोर्दापैले
यकाईजतिछजोर्दादशपुग्पाकाहातलागो ॥ दशनपुग्पाकोजोअंक
छतेसलाईयकाईकास्थानमालेपनु ॥ दसपुगिहातगपाकोदाहिला
ईदाहिकाहरसाजोर्दाजतिदसपुग् ॥ यकदसकोयक२गरित्यो
समेतजोर्नुयसैरितलेसयहजारजोछजोर्देजानुर ॥ दसपुग्पाको
मुनिवातयथास्थानमालेपदेजानुयहिज्मागर्नारितहो ॥ आदिप
र्यतअयसम्मजोर्दामुनिवाटलेषीयाकोजोअंकतेहिज्माहुंछ ॥

(१) कसोभन्या ५३६५३७ ८५ अंको ८२८८७ यसलाईज्मागर्न्याहो
भन्यायसअंकलाईयसारितमितलेष ॥

५३६

॥

३७८५

८२८८७

(२) अवयेकस्थानसकैज्मागरिहेर ॥ उसज्मा माकतिदशपुग्छतेस
लाईहातमायोभनीदशनपुग्पाकोवाकिजोअंकछतेसलाईठाक
दियाकामुनिवात ॥ यकाईकास्थानमालेपयकाईकास्थानभुंयभ
योभन्यातेस्माभुंयलेषनु ॥

॥ हेरकसोभन्यायकस्थानअंक ६ ५ ७ लाईज्मागर्दा १८ यका
ईभयोपरंतु १० दस १ को १ दाहिहुंछयसनिमित्त १८ यकको १ द
श ८ यकभयोयसनिमित्त ८ यकाईलाईलकिरकामुनिवात ॥

यईकास्थानलेष १६ सलाई हातआयो भनि जान ॥

(३) फेरिय सरितले दशका अंकलाई पनि जमा गरि अघि हातला
ग्याको १६ सलाई जोरि दिनु र हेरउस जोरमा कति सय करण पुग्छ
उसलाई हातआयो भनि जानि बाकि दसलाई उति आठ यकाईका
बाउतिर दसका स्थानमा लेष यहिरितले फेरि हजार आदि अर्का
स्थान छ भन्दा उसलाई पनि यहिरितले जमा गरिले सय सरित
ले जो अंक लकि र कामुनि बाटले पियाको छ तेहि जमा हुं छ ॥

॥ हेर अब दशको अंक ३ ८ ८ लाई जमा गर्दा १६ दस भयो य
स्मा अघि को हात लगि १६ सलाई जोर्दा २० दाहि को २ सै करण भयो बा
कि दसका स्थानमा शून्य र सो य सनिमित्त दशका स्थानमा श
न्यलेष २ सै करणलाई सै करणको जमा २० मा जोर्दा २२ सय करण भयो परं
नु १० सय करणको १ हजार हुं छ य सनिमित्त २२ सै करणको २ हजार
२२ सय करण भयो उसमा २ सय करणलाई सय करणको स्थानमा लेष २
हजारलाई हजारको जमा ५ मा जोर्दा ७ हजार भयो यस्मि मित ७ ला
ई हजारको स्थानमा लेष बाकि दलाई दश हजारका स्थानमा लेष य
सो गर्नाले ८७२०८ यो जमा भयो य सरितले अघि ग्याका कर्मै सिन
गर्नाले दोश्रो तेओ तेओ थो उदाहर्न को पनि जमानि काल् ॥ ॥

(१) ५३६ ॥ (२) ६८२४ ॥ (३) २३४५६ ॥

३७८५

३६२

७८६०९

८२८८७

४९

२३४५६

२५४

७२८९

८७२०८ जमा

७४८९ जमा

१३३०६४ जमा

॥ ज्मागर्न्यादोश्रोरित् ॥

ज्मागर्न्याअंकलाईपुठक२पाउ२कोअंकभिन२ज्मागरिगउ२मा
लेष फेरिउसलाईज्मागर्दीजोअंकवसलावहिनेसकोज्माहोभ
निजान ॥

॥ नकसा ॥

॥ (१) ॥

दशहजार	हजार	सयकर	दह	एकई
२	३	७	७	२
	५	६	३	५
	७	०	८	८

१६ एकई ॥
१८ दह ॥
१४ सैकर ॥
१५ हजार ॥
२ दसहजार ॥
३६५६६ ज्मा

॥ (२) ॥

हजार	सयकर	दह	एकई
३	४	६	५
२	५	७	८
७	५	२	३

१६ येकाई ॥
१५ दह ॥
१४ सैकर ॥
१२ हजार ॥
१३५६६ ज्मा

अवज्मागर्न्यारितसोद्धंजोमनिवाटलेषीयाकाकलसकोज्मा
कतिकतिहुंछज्मागरिभनभनिलेषिदिनुरज्मागरईहेने ॥ ॥

(१) ६ ॥	(२) ५ ॥	(३) १८ ॥	(४) १६३० ॥
४	७	७०	६८९
५	६	३५	७७२००
३६	३४	७	२८४५
५४ ज्मा	१२८	२८०	३८६०
॥	२७२ ज्मा	१४०	६३५
	॥	५६० ज्मा	७४८९ ज्मा
		॥	॥

एकसवार आइतवारकादिन २० मिलः सोमवारकादिन २६
मिलः मंगलवारकादिन ३४ मिलः बुधवारकादिन २६ बृहस्प
तिवारकादिन ५० मिलः गयो जवथा केयाः शुक्रवारकादिन ४
पांगालाग्याका वगिमा चठि ४६ मिलः गयोः अवभवन्ति मिद
दिनका विचमा त्यो मानि सकति मिलः गयो भनि सोधनु उन्न
यस्को जवाफरमा २१८ मिलः हुनु पछे ॥ मिलः माने आधा कोस
लाई १ मिलः भंछ ॥

यकबोसिका घरमा ५३ गाई ४३ भैसि ६ गंगो २० गो १५ वा
पृथोरिथियोः अवभवन्ते सवोसिको घरमा सवै नूकति भूछ
नुमा न्यू १४२ हुन्छ ॥

॥ (१३) अववाकिनिकाल न्यारित कहिन्छ ॥
(१) यकै ज्मा को २ थर अंक मा घटि लाई वठि अंक मा घटाउनु
लाई वाकिनिकाल न्या भन्छन् ॥

॥ रितलेषिन्छ ॥

घटि अंक लाई वठि अंक का मुनि वात यस रितलेषः कसो भन्या
यकाई दाहि आदि कर्म सित आफ्रा आफ्रा मुनि वाटर होस् घटि
न्या का मुनि वात ये कटा कतानि छेकः कसो भन्या ४२७१२ मा
८६४५ लाई घटाउ न्या हो भन्या यस रितलेष ॥

॥ हरयसो ४२७१२ ॥
८६४५

॥ पैले एकाई मा घटाउ न्या आरंभ गर वठि ज्मा को यकाई घटि
ज्मा को यकाई भंदा वधि भयो भंन्या घटि यकाई वधि मा घटाई वा
किल कीर का मुनि यकाई का स्थान मा लेष ॥

वठिज्मा कायकाई भंदा घटिज्मा कायेकाई वठि भयो भन्या.
घटिय काई कादश जेरि. जोरमा वठिय काई लाई घटाउनु. वाकी
यकाई लाई यकाई का स्थानमा लेख ॥ ॥ ॥

॥ हेरअवना हावठिज्माको येकाई २ मा घटिज्माको येकाई ५
लाई घटाउनु भयेन. यस निमित्त २ मा १० लाई जोर्दा १२ भयो. य
समा १ लाई घटाउदा ७ बाकि रह्यो. यसलाई यकाई का स्थान
मालेख ॥ ॥ हेरयसो ४२७१२ ॥

८६४५

७ बाकि ॥

॥ जो वठि एकाई घटाई लग्नको छ. उक्ता वाउतिर जो अंक छ.
उस्मा १ अंक जोरि कन अधिकारितै सित माथिका दाहि को अंक.
मा घटाउ बाकि जो जो अंक छ उस्लाई रकिरका मुनि बाकि एका
ईका वाउतिर लेख ॥

॥ हेरअव ४ मा १ जोर्दा ५ भयो तर माथिका दाहि को अंक १ घटा
उनु भयेन यस निमित्त १ मा १० जोर्दा ११ भयो यस्मा ५ लाई घटा
उदा रह्यो ६ यसलाई एकाई का वाउतिर लेख ॥ ॥ ॥

॥ हेरयसो ४२७१२ ॥

८६४५

॥ सय कर हजार आदी अर्को ठाउ भयो भन्या माथि अधिकारितै सि
त उस्लाई पनि घटाई कन आफ्ना आफ्ना ठाउमा लेख एस रितले.
जो अंक बाकि रहन्छ ॥ ॥

॥ हेरयसो ६ मा १ जोर्दा ७ भयो यसलाई माथिको ७ मा घटाउदा
बाकि भुन्यो एस्लाई ६ का वाउतिर लेख ॥ ॥

॥ अब हेर माथिको हजारको अंक २ मा ८ घट्न केन यस निमित्त २
मा १० लाई जोर्दा १२ भयो यस्मा ८ लाई घटाउदा ४ बाकि रह्यो यसलाई
ई भुन्यो का वाउतिर लेख ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ अवहेर ८ कावाउतिर केहिअंकरहेनयसनिमिन्न १ लाई ४ मा
घताउदा ३१ होयसलाई ४ कावाउतिर लेष ॥ ॥ ॥

॥ हेरयसो ४२७१२

८६४५
३४०६७

॥ अवयसरिनले दोश्रो ते श्रो उदाहरण मुनिवाटले पिया को छ
उत्को वाकिनिकाल ॥

॥ दोश्रो उदाहरण ॥

॥ ते श्रो उदाहरण ॥

७८४६३१ आम्दानि ॥

७२८४१०८३ आम्दानि ॥

६०६८४२ पर्च ॥

७३००७२ पर्च ॥

७५०८६ वाकि ॥

७११११०११ वाकी ॥

॥ हेर अव ११ मागयो २२ होई एक अर्को ४ पाच १ ते छ मागयो ५१ हो
८ एक अर्को ८ नौ नौ मागयो नौ वाकि शुभ्यर हो शुभ्यको शुभ्य १४
गयो ६२ हो ५ एक अर्को शुभ्यमा मिला भयो १ आठ मागयो ११ हो
७ मागयो ६२ हो १ एक को १ के न जा ॥ ॥ ॥

॥ १६६००१ ॥ १००००० ॥ ६०६०६० ॥ ७८००४५

१६६००

१

७६०६१

३६००३६

१४६४०१ वाकि ६६६६६ वाकि ८२६६६६ वाकि ३६०००६ वाकि

१२३४४६ ॥

७२००६७ ॥

१००००६ ॥

६४५६७

६८००७६

२४५६७

२८८७६ वाकि ४००१८ वाकि ॥

७५४४२ वाकि ॥

॥ यति जानिसक्य पछि अव वाकिनिकाल न जान्यो जाने न जाच
न्या एक मानिस ६४० को सजानु थियो ते समध्ये २४० को सगैय कठा
उमावस्था अव भनति मि ते समानिस ले कति को सजानु छ भनि सो
धनु र वाकि ४०० को स छ भन्या मिल्यो भंनु ॥ ॥ ॥

॥ एकपडितसंगपञ्चन्यासिधकपत्रद्वितीयोऽसमर्थे ३६ जनाचाक
 रिगर्नगयोः अर्को ७३ जनानाउकराईगयोभनः अबनेसपंडितकाघ
 रमावाकिपञ्चन्यासिधककतिछभनिमोधनुवाकिमिसे ४२७ ना
 नाहुनुपछ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ (१४) ॥ अवगुणावेहोएलेपिंछ ॥

॥ यमसंक्षपरितलेयके अंकलाईकतिफेरानोछोउसेलेगुनु ॥

॥ जुनअंकलाईगुणाहोः उसलाईगुणेकहिंछः जतिफेरालेपिंछः
 उतिलाईगुनकभनिंछः औजतिअंकज्माहुंछः तेसलाईगुनकफल
 बोलाउंछ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ कसोभन्या ५२३ लाई ५ फेरानोरवाः पलेगुणावाफलमानेन्यायके
 आयाजसे ५ लाई ४ लेगुणादा २० हुंछः कसोभन्या ५ नाहिमावमालेपि
 याकोछः पांचोउकोवीसः औ ५ लाई ४ दाउरापिज्मागदीपनि २० हुं
 छः किनभन्या ५ अर्को ५ दश १० अर्को ५ पंच अर्को ५ विस २० हुं छः
 यमलाईवेसगारिममूलातिराष ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ भिन्नभिन्नज्माजोनुमारः गुंनुमावहुंतेफेरछः अथांतरयोडुवे
 वेहोरायकेहोईनुजसे १५ अर्को १३ कोज्मा २८ होतरगुणारितले १५
 लाईकोउनेअंकलेगुन्यापनि २८ हुनसकदेनः औ १३ लेगुणादामा १८५
 हुंछः परंतु १५ अर्कोडुवेयकेअंककोज्मागदीरः गुणादामायकेफलआ
 उनुसकछः कसोभन्या १५ उना ३० औज्मागदीपनि १५ अर्को १५ तीस
 ३० हुंछः तरयस्मायतिकोभेदछज्माना १५ अर्को १५ चाहियोः गुणादा
 मा १५ उना ३० लियाकोछ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अठगुणपरितुल्येषु ॥

(१) अवगुणलाईलेषि उस्मा मुनिवाट यसरितुल्येषु कियकाईदाहि
आदीगुणको यकाईदाहि आदिका मुनिवाट कर्म सितरहो म. गुणको
मुनिवाट यकलकिरठा कखिच ॥

॥ हेरयसो ५२३ गुण ॥
२५ गुणक

(२) गुणक कायकाईले गुणकायकाई आदिअंकलाई गुणा आलंभ
गर. कसोभंया ३ लाई ५ ले गुणादा १५ यकाईभयो १५ यकाईको १ दाहि ५
एकाईभयो. यसनिमित्त ५ लाई लकिरका मुनिवाट यकाईका स्थानमा
लेष १ दाहि हातलागो भनि जानि २ दाहिलाई ५ ले गुणादा १० दाहिभयो
उस्मा हातको दाहिलाई जोदा ११ दाहिभयो ११ दाहिमा १० दाहिको १ स
यकरा १ दाहिभयो यसनिमित्त १ दाहिलाई दाहिका स्थानमा लेष औ १
सयकरालाई हातलागो भनि जानि अव ५ सयकरालाई ५ ले गुणदा २५
सयकराभयो. यस्मा अधि हातलगि १ सयकरालाई जोदा २६ सयकरा
भयो २६ सयकराको २ हजार ६ सयकराभयो. यसनिमित्त ६ लाई स
यकराका स्थानमा लेष औ २ हजारलाई हजारका स्थानमा लेष. ऐसरित
ले गुण ५२३ लाई गुणकको एकाई ५ ले गुणादा २६१५ यो गुणफलभयो
यसलाई लकिरका मुनिवाट लेष ॥

॥ हेरयसो ५२३ गुण

॥ २५ गुणक

॥ २६१५ यो गुणफल ५२३

लाई ५ ले गुणादा भयोको हो. अवगुण ५२३ लाई दाहि २ ले गुणानुवा
किरह्यो जान ॥

(३) अव अधिष्टोरितलेगणकको दाहि २ लेगणको यकाई दाहि सयक
 रासवै अंकलाई गुण जौगुन फललाई दाही का स्थान देषिले ष. कसो भंया
 गुणको यकाई ३ लाई गुणकको दाहि २ लेगुन दाहि भयो यसलाई दाहि
 का स्थान माले ष फेरि गुणको दाहि २ दुई लाई गुनकको दाहि २ लेगुन दाहि ४ स
 ॥ अव कसो भंया दश दशां सय हुं छ. अर्थात् १ दाहिलाई १ दाहिले गुण
 दा १ सयक राहुं छ. यमनिमित्तले २ दाहिलाई गुण दा ४ सयक राभयो
 यमनिमित्त ४ लाई सयक राका स्थान माले ष. फेरि गुणको ५ सयक
 रालाई गुणकको दाहि २ लेगुन दा १० हजार लब्ध भयो. यसलाई १०
 हजार का स्थान माले ष यमरितले गुण ५२३ लाई गुणकको दाहि २
 लेगुणिकन गुण फललाई पैलेका दाहिको मुनि देषिले ष ॥ ॥

॥ हेर यमो ५२३ गुण ॥
 २५ गुणक

२६१५

१०४६

२६१५ गुण फल गुणको ५२३ लाई यकाई ५ लेगुनको १०४६ योगुन फल
 ल गुणको ५२३ लाई दाहि २ लेगुणको ॥

(४) यमरितले गुणक मां सैकरा आदि भयो भंया उमले पनि गुण ला
 ई गुणिकन गुण फल लाई यमै रितले. लेष माधिका गुण फलको दाहि
 अंक मुनिको गुण फल का दाहि अंकको १ ठाउ बढि वा उतिर हो सफे
 रिसवै गुन फल लाई ज्मा गदी जो ज्मा हुं छ तेहि गुण फल हो ॥

तर यस गुणक २५ मा सयक राको अंक छैन यमनिमित्त उवै गुण
 फल लाई ज्मा गर ॥ ॥ हेर यमो ५२३ गुण ॥

२५ गुणक

॥ २६१५ योगुण फल यकाई ५

१०४६ लेगुनको योगुन फल

॥ १३००५ दाहि २ लेगुणको यो

॥ गुण फल गुण ५२३ लाई गुणक २५ लेगु

॥ गणित अंक मोधं या प्रकार लिखिंछ ॥

॥ गुणो औ गुन कलाई ६ गरि घटाउनु भागलिनु यसई भाइ कहिंछ ।
 जाहिल धको प्रयोजन हुंदैन सेषको प्रयोजन हुंछ । दुवै गुण गुणक
 को सस आपसमा गुनिदिनु उस्माद ले भागलिंदा मानो सेष रहिंछ ।
 औ नो ले भागलिया का गणित को वरो वर भयो भं या गुण भुङ्ग भनि जानु
 घति वठि भयो भं या भ भुङ्ग ॥

॥ न सै जा हा गुण ५२३ माद ले घटाउदा सेष रह्यो १ गुणक २५ मा
 द ले भागलिदा सेष रह्यो ७ यो दुवै सेष आपसमा गुणिदा भयो ७ य
 लाई नो द ले भागलिंदा सेष रह्यो ७ गणित अंक १३०७५ मा द ले से
 स गर्दा रह्यो ७ यो दुवै ठाउ को सेष ७ तै रह्यो भया यो गणित भुङ्ग छ
 यस गणित सुद्र प्रकार मानाई को अंतर गुण गुन क वा गणित अं
 क मा होला त भुङ्ग वा अ भुङ्ग वा नां या छैन । यस निमित्त गणित अं
 क मा गुणक को भागलिंदा गुण मिल्यो भं या गणित अंक भुङ्ग जा
 न यो मोधन प्रकार सर्वत्र लाई हो ॥ इति गुणक ॥

(२) ३२५ गुण
 १२ गुनक

॥ अंक दोल या काटा ॥ (३) ४३७५ गुण ॥
 १६ गुणक

॥ ३६०० गुण फल

॥ २६२५०
 ४३७५ ॥

(४) ६७८५६ गुणो ७
 २१ गुणक

॥ ७०००० गुण फल

॥ ६७८५६
 १३५७१२

(५) ७८००६४५ गुण
 ६३७

॥ ५४६०६६९५

॥ १४२४६७६ गुण फल ॥

॥ २३४०२८३५ ॥

४६८०५६७०

॥ ४६६६२०९६५ गुण फल ॥

(६) २५०० गुण ॥
६०० गुणक ॥
२२५०००० गुणफल

(७) २५०० गुण ॥
५ गुणक ॥
॥ १२५०० फल ॥

(८) २५ गुण ॥
५०० गुणक ॥
१२५०० फल ॥

(९) २०३ गुण ॥
२०३ गुणक ॥
६०६

(१०) १२३४५ गुण ॥
२० गुणक ॥
२४६९०० फल ॥

६०६
४१२०६ फल ॥

॥ (१५) अवभागलिखारित ॥

॥ हेरसंक्षपरितले देषाउंछ ८ मा २ कति फेरा घटन सकछ भंन्या
४ फेरा घटछ ये वे होरा ५ नां हि सावमा लेषिया को छ ते सले पुन
नुक सो भंन्या चार ५ नां ८ य स निमित्त ८ मा २ चार फेरा घटना ले लधि
४ जाये यहिरितले घटाउनु रजति फेरा घट्यो ते हि लधि भागफल हो ॥
॥ भागलिखा अंकलाई य सरितले लेषनु भागलिखा अंकलाई भा
जक कहिंछ भागलिखा माग्या अंकलाई भा जे कहिंछ भाजक ६५
लाई भा जे को वाउति रय सोई सारा लेषिण पुन कश्च भंन्या ६५ य
सो अवभागलि माग्या भा जे अंकलाई ई सारा को दाहिनाति रय सो ले
षनु ७१२३४५६ फेरि भा जे को दाहिनाति रय सोई सारा लेषनु क
सो भंन्या य सो ८ लधि आया को अंकलाई य स ई सारा को दाहिनाति र
य सो लेषनु हेर ८१८६६२१ जो यो लधि आया को छ ते हि भागफल हो भ
हेरक सो भंन्या भाजक ६५ ले भा जे १२३४५६ मा ८ लधि ६५ ले भागलिख
लाई ६५ मा ठियो १२ घटन सकेन य स निमित्त मा ठिको ३ लाई उता दी
१२३ भयो य स मा ६५ य के फेरा घटन सकछ य स निमित्त १ लाई भा जे को दा
हिनाति रकोई सारा भंन्य लेष वा कि ५८ मा ६५ घटन सकेन य स निमि
त मा ४ लाई उता दी ५८४ भयो य स लाई न जा भा जे वो लाउछ य स

मा ६५ कति फेर घट न सक छ भन्या ८ फेर घट न सक छ यसनि
 मित ८ लाई घटिल धि जाया को १ को दाहिना तिर लेष यसो १९८
 ते सै ८ ले ६५ लाई गुणादा ५२० भयो यस लाई न जा भाज्ये ५८४
 मा घटा उदा वा किर हो ६४ यस मा ६५ को भाग लागे न माथि को
 ५ लाई उतादी ६४ ५ यो न जा भाज्ये भयो यस्मा ६५ कति फेर घट न
 सक छ भन्या ८ फेर घट न सक छ यसनि मित ८ लाई अधिका
 ल धि ८ का दाहिना तिर लेष यसो १९८ लेष अब ते सै ८ ले ६५
 लाई गुंदा १९५ यस लाई न या भाज्ये ६४ ५ मा घटा उदा वा किर हो ६०
 यस्मा ६५ घट न सके न यसनि मित माथि को ८ लाई उतादी ६० ६ यो
 न या भाज्ये भयो यस्मा ६५ कति फेर घट न भन्या ८ फेर घट न सक छ
 यसनि मित ८ लाई अधिका ल धि ८ का दाहिना तिर यस रित संग ले
 ष १९८ ६६ दा भयो यसो फेरि ते सै ८ ले ६५ लाई गुंदा ५८५ भयो यस
 लाई न जा भाज्ये ६० ६ मा घटा उदा वा किर हो २१ यस लाई ल धि १९८ ६६
 का दाहिना तिर यसो लेष १९८ ६६ यहि १२३४५६ भाज्ये मा ६५ भा
 ज कले भाग लिं दाल धि जाया को हो भनि जान हो हो ई न जा चतु ला
 ई ते हिल धि जाया को १९८ ६६ लाई ६५ भा ज कले गुणादा १२३४५६ भयो
 यस्मा से ष र हा को २१ लाई जो र्दा १२३४५६ यहि ज्मा मिल्यो भं म्या मि
 ल्यो मिले न भं म्या मी ले न भाग लिं म्या रित यहि हो ॥ ॥ ॥

॥ अब वा कि से ष लाई ६५ ले भाग लिनु हो भनि जान जुन अंक मा य
 सो ई सारा ले षिया को भयो भं म्या यत्नो जान कि माथि को अंक
 मा मुनि को अंक ले भाग लिनु वा किर हो भनि जान ॥ ॥

॥ भाज क ॥
६५

॥ रित ले षिं छ ॥
 १२३४५६
 ६५
 ५८४
 ५२०
 ६४५
 ५८५
 ६०६
 ५८५
 २१

॥ ल धि ॥
 १९८ ६६ ३१
 ६५

॥ वा कि से स ॥

॥ () उदाहरण रूपैया की रकम ॥

४ जवा के १ दाम ४ दाम के १ पाई ४ पाई के १ आना ४ आना के १ मुका ४ मुका के १ रूपैया रुंछ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ जवा ॥

४ — १ दाम
१६ — ४ — १ पाई
६४ — १६ — ४ — १ आना
२५६ — ६४ — १६ — ४ — १ मुका
१०२४ — २५६ — ६४ — १६ — ४ — १ रूपैया

लेखन्यारित

॥ रूपैया ॥	मुका ॥	आना ॥	पाई ॥	दाम ॥	जवा ॥	नाउ ॥
२५	॥	३	॥	३	॥	रुप
२००	॥	३	॥	३	॥	
१०६५	॥	३	॥	३	॥	
१३३३	॥	३	॥	३	॥	ज्यागन्यारित
६६७	॥	३	॥	३	॥	पंच
६६५	॥	३	॥	३	॥	वाकि

॥ पैसा को मोहरा गन्या ॥ ॥ दरदाम गन्यारित ॥ ॥ मोहरा को कंपनि गन्या ॥

रुप १॥	६६५॥३॥३॥	१२१	६६५॥३॥३॥
२५	१	४२६३॥१	१००
१६	१		५५०१२॥१

पैसा को मोहरा तुल्याउनु पयो भंया जति रूपैया पैसा को दर ले मोहरा रूपैया आउछ उति रूपैया पैसा पूर्ण कवसा लीते सअंकले भागलिनु पैसा रूपैया को जस्मारित ले पूर्ण कवसा ल्यो ते हरित ले मोहरा को पूर्ण कगरिते सले पैसा रूपैया लाई गुणार गुनफल मा पैसा पूर्ण कले भागलिंदा जो लब्धि आया को तेहि मोहरा भयो भनि जान ॥ अरु जो परिजाया को यहिरित ले गर ॥ ॥ ॥

उदाहरण ॥ १६ गंडि पैसा रु १॥ को मोहरा १ आयो भंया १६ गंडि पैसा रु ६६५॥३॥३॥ को कति रूपैया मोहरा भयो ॥ ॥

पैसा १६ गंडि रु १॥ - पूर्णांक आना २५ मोहर १ को पूर्णांक आना
 १६ नयो १६ गडि न्याह पैसा ६६५॥॥॥ ३ लाई मोहर को पूर्णांक
 आना १६ ले गुण दा भयो न्याजक १०६५५॥॥॥ मा पैसा को पूर्णांक
 क आना २५ ले भाग लिंदाल धि भाया को २५ गंडि मोहर रु ४२६३॥॥

॥ उदाहरण रूपै पाको दर दाम ग र्थारिन् ॥

मोहर को पैसा जुल्य उ र्थारिन् ॥ मोहर को कंप नि दु ल्या उ र्थारिन् ॥

१६ पैसा रु ६६५॥॥॥ ३ गुण ॥

मोहर ६६५॥॥॥ ३ गुण ॥

१६
 १५॥॥॥ ३
 ३६६०
 ६६५

१०० गुण ॥

५०
 २५
 १२॥
 ६१
 ३७
 १॥

भाजक १०६५५॥॥॥ ३ लधि ॥

२५ १००
 ६५ २

भाजक ॥ ६६५००॥॥॥ लधि
 १२१ ६६५६५॥॥॥ लधि

६०५ १ ६५०॥॥॥ ३
 ६०५

बंड को रिन् ५ ४ गुण ॥

न्यापै ६६५॥॥॥ ३
 ५११३३३ ६५ १

वा ५१२॥॥॥ ३५

५११०६॥॥॥ २०

वा ४२६॥॥॥ ३५

५
 २०
 २५

॥ फाजिल् ५ ॥

बंड को रिन् ४६ भागे नालि ०

मोहर ६६५॥॥॥ ३ १६६

११६ ६०॥॥॥ ३ १२१

वा ६०५॥॥॥ ३ ३३

११६ ५५५॥॥॥ २ ३०६२

वा ५५०॥॥॥ २ २४२

६०

२०१

२४२

२६

११६

१२१

५

॥ फाजिल् ५ ॥

उदाहरण पकानौलनोलाकोरकसुहृया॥
२ नौको १ लाल १० लालको १ मासा १० मासाको १ नौला हुन्छ ॥

नौ ॥ २-१ लाल ॥ दरदामगर्गारित् ॥

२०-१०-१ मासा ॥ विरुगर्ग्या ॥

२००-१००-१०-१ नौला ॥ भाजक १ ५।५।५ भा
लेषग्यारित् रूप १००

॥ नौला ॥ मासा ॥ लाल ॥ नौ ॥ मासु गुणक २० ११५॥॥॥ १ ल

२१ १५ १५ ११ ॥ परितगर्ग्या ॥

२०३ १५ १५ ११ भाजेक २० ११५॥॥॥ १ मासु

१५ १५ १५ ११ मा ॥ गुणक १ ५।५।५ लधि

२४५ १५ १५ ११ षव

२३५ १५ १५ ११ वाकि

॥ पकानौलनोलाको दरदामगर्गु पयो भयामालनोला पुरा भयान
नितोला छ उतिलाई दरले गुणदानतिमा हुन्छ तेहि तेस्को मोल हुं
छ ॥ मासा भयान्माको मासानुल्याई तेस्मासालाई दरले गुणि गुण फ
लमा नौला १ को मासाले भागलिनु लधि आयाको मालको मोल हुं छ
मालमालाल भयान्माको लालनुल्या उनु र तेसलाल लोई नौला
१ को दरले गुणिते मगुण फलमा नौला १ को लालले भागलिनु र
लधि आयाको मालको मोल हुं छ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण १- मालनौला १ को दर २० ले मालदोला ५।५।५ को
मोलका चाहियो निकालनु ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ अब मालनौला १ को लाल १०० ले भागलिनु पयो यतनि नि
तमालनौला ५।५।५ को लाल ५५५ लाई नौला १ को दर २० छ ते
सले गुणिकन ते मगुण फल ११५५० मा नौला १ को लाल १००
ले भागलिंदा लधि आयाको न्मा ११५॥॥॥ १ यहि मालको मोल हो ॥

॥ उदाहरण पक्षा तोल तोला को दर दम गयी ॥

माल को मोल निकाल्यारिन् रूपेजा को माल निकाल्यारिन्

॥ तोला ५।६।६ गुण ॥

॥ रूपेया ११६॥॥॥१ गु ॥

२० गुणक

॥ भाजक

१००

लब्धि

११६८० लब्धि

२०।१००

१६॥॥॥१

(५।६।६

१००

१६८५ २

१६८

१८०

१००

१८५ २ १० गुण

६८०

१८० १

६००

१८०

८० ४ गुण

मेस १

३२०

३००

२०

८०

१००

४ काजिल २०

॥ रूपेजाया को माल किंवा जति रूपेजा छने म मा तोला को दर ले
भागलि नुर जाहा संमपुर्ण कला गेने हि तोला भयो बाकि से
सलाई १० ले गुंनुर ने म गुण फल मा दले भागलि नुर जो आया को
मा मा हुंछ ने म्मापनि बाकि से सलाई १० ले गुंनुर गुन फल मा दले
भागलिंदा जो आया को लब्धिला लुंछ बाकि सलाई २ ले गुनि द
र भागलि या को जो बाकि से सलाई छादि दिनु ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण १- रूपेजा २० को तोला १ पाया रूपेया ११६॥॥॥१
को कति तोला होला निकाल ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ यस रित ले म्मा रूपेजा ११६॥॥॥१ मा दर २० ले भागलिंदा ५ तोला
आयो पलाई २० ले गुण दा १०० भयो यस सलाई ११६॥॥॥१ घटाउदा
बाकि से स ११६॥॥॥१ रह्यो यस सलाई १० ले गुन दा १६८५२ भयो यस मा
दर २० ले भागलिंदा ८ मा मा आयो पलाई २० ले गुन दा १८० यस सलाई
१६८५२ मा घटाउदा १८५२ से स रह्यो यस सलाई १० ले गुंदा १८० १ भयो २०
ले भागलिंदा ६ लाल आयो ६ ले २० लाई गुंदा १८० भयो यस सलाई
१८० १ मा घटाउदा बाकि से स १ यस्मा भागला गेन ॥ ॥ ॥

॥ (॥ उदाहरण कच्चा नौल नौला को ॥

२ नौ को १ लाल ८ लाल को १ मासा १२ मासा को १ नौला हुंछ

जो ॥

॥ विहग म्या ॥

२ — १ लाल ॥

भाजक १११७ गुण

१६ — ८ — १ मासा ॥

६६

१६२ — ६६ — १२ — १ नौला ॥

॥ गुणक १११२४४ १ लक्षि

लेष पारिनु

॥ नौला ॥ मासा ॥ लाल ॥ जो ॥ नाउ

॥ पारिग म्या ॥

१०२

१११

१७

११

रूप

१६

१११

१७

११

॥ भाजक १११२४४ १ भा

११३

१११

१७

११

६६

२३६

१११

१६

११ मा

३२ १ १११ १७ ल

११८

१११

१७

११ पर्व

११७

१११

७

४ बाकि

॥ माल की रूपैयानि काल म्या ॥

॥ १ नौला छ भ म्या जति नौला छ उस लाई नौला १ को दर ले गुणानुर जो म्या भया को तिहि ते स्को मोल हुंछ ॥ मासा रहे छ भ म्या नौला को स्मेत् मासानु ल्याई म्या मासालाई नौला को दर ले गुनि गुण फल मा नौला १ को मासा १२ ले भाग लिनु जो लक्षि आया को ते हि ते स्को मोल हुंछ ॥ लाल रहे छ भ म्या नौला मासा को स्मेत् लाल गरि म्या लालाई नौला १ को मोल ले गुणानुर गुण फल मा नौला १ को लाल म्या ६६ ले भाग लिंदा जो लक्षि आया को ते हि ते स्को मोल हुंछ ॥

॥ उदाहरण ॥ — नौला १ को माल रु १४ ले म्या नौला १११ १७ को कति रूपैया चाहियो नि काल ॥ ॥ या हा अब नौला १ को लाल ६६ ले भाग लिनु पयो यम निमित्त १११ १७ को म्या लाल ११३ २७ लाई नौला १ को दर १४ ले गुणानुर गुण फल १३० ६६ ॥ १ मा नौला १ को लाल ६६ ले भाग लिंदा लक्षि आया को म्या रु १३६ १४ १ यहि मोल भयो भनि जान ॥

॥ रूपैया को माल परिदगर्था ॥

जति रूपैया को माल किं या हो जमा रूपैया मा तोला को दर रूपैया ले
भाग लिनु जा हा संम पूर्ण क लागो ता हा संम को तोला आयो बाकि
सेष लाई १२ ले गुणिने हि दर ले भाग लिंदा आया को मा सा आयो बाकि
सेस लाई ८ ले गुनिने हि दर ले भाग लिंदा आया को लाल भयो बाकि से
स लाई २ ले गुणिने हि दर ले भाग लिंदा आया को जो भयो बाकि से स
लाई छाडि दिनु ॥

॥ उदाहरण ॥ - रूपैया १५ को तोला १ आया जमा रु १३८१५ को क
नि तोला मा सा लाल आउलानि काल ॥

॥ यसरि न ले जमा रु १३८१५ मा तोला १ को दर रु १५ ले भाग लिनु
भये न यसरि निमिन भाग लिनु लाई जमा रु १३८१५ लाई व्याग गर्नु
पयो १ रूपैया को ३२ व्याग हुंछ यम ले गुंदा ४३८५॥४ व्याग भयो
यस मा तोला १ को दर रु १५ को व्याग ३ ले भाग लिंदा लब्धि आया को
तोला १७१११७ यहि माल भयो भनि जान ॥

माल को मोल निकाल्नारित् ॥ रूपैया को माल निकाल्नारित्

॥ तोला १७१११७ ॥ गुण ॥
१२ ॥ गुणक ॥

१४१५

११३२७ १५ गुंदा तोला १ को

१४१५॥४
३५३॥५॥

भाजक ॥ १३०६६॥४॥ लब्धि ॥
६६ (१३८१५॥१)

३४६१

३८८१

६१६१

५३६१

४०

१६३

१६३

१६३

॥ रूपैया १३८१५ १ गुण ॥
३३ गुणक ॥

४३३
१॥४

भाजक ४३३ लब्धि ॥
४३६५॥४ (१७१११७)

३३
६६

३३
२६५४

२५६
३६॥४ १२ गुन मा सा

४३६॥ ३३
६६

३३
३३॥ ८ गुणक ॥
२६० २४

२५६
बाकि से १

() ॥ उदाहरण मोहर तौल धार्मिकों ॥

॥ तिन मासा तिन लाल ॥ ३१ लाल को १ दाम ४ दाम को १ पाई ४ पाई को १ कनवा ४ कनवा को १ पाउ ४ पाउ को १ सेर ३ सेर को धार्मिक हंछ ॥

तोला ॥

॥ विहग मर्ग ॥

१३१३ — १ दाम ॥ भाजक १ ॥ ३८५२ ॥ ३२ ॥
१११४ — ४ — १ पाई ॥
४१६ — १६ — ४ — १ कनवा ॥ उगाक १ ॥ १२६ ॥ ११ ॥
१८१ — ६४ — १६ — ४ — १ पाउ ॥
७२१ — २५६ — ६४ — १६ — ४ — १ सेर ॥
२०६ — ७६८ — १९२ — ४८ — १२ — ३ — १ धार्मिक ॥

लेष मारित

॥ धार्मिक ॥	॥ सेर ॥	॥ पाउ ॥	॥ कनवा ॥	॥ पाई ॥	॥ दाम ॥	॥ नाउ ॥	॥ धर्म ॥	॥ धर्म ॥
७	५२	॥	३	॥	३	३	३	३
१०६	५२	॥	३	॥	३	३	३	३
२०	५२	॥	३	॥	३	३	३	३
१४८	५२	॥	३	॥	३	३	३	३
१०६	५२	॥	३	॥	३	३	३	३
३८	५२	॥	३	॥	३	३	३	३

भाजक १ ॥ १२६ ॥ ११ ॥
भाजक १ ॥ ३८५२ ॥ ३२ ॥
भाजक १ ॥ १२६ ॥ ११ ॥
भाजक १ ॥ ३८५२ ॥ ३२ ॥

॥ विहग माल को मोल निकाल मारित ॥

॥ उरो धार्मिक मात्र हे छ भया जति धार्मिक छ उतिलाई धार्मिक को जो दर छ सो दर ले गुण दिनु र जो जमा भया को गुण फल छ नेहि नेति को मोल हंछ ॥ सेर हे छ भया धार्मिक को सेर नु ल्याई सेर जो रि दिनु र जमा सेर लाई दर ले गुण गुण फल मा धार्मिक को सेर ३ ले भाग लिंदा जो लधि आया को नेहि नेति को मोल हंछ ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ - धार्मिक १ को रुपैया ३१ ले जमा धार्मिक ३८५२ ॥ ३२ को कति रुपैया चाहियो निकाल ॥ ॥ ॥

॥ भवना हा सेर हुना ले दर ले गुण भयन धार्मिक को सेर ३ नु ल्याई भाग लिनु पयो य सनिमित्त माल धार्मिक ३८५२ ॥ ३२ सेर नु ल्या उंदा जमा सेर ११६ ॥ ३२ लाई धार्मिक १ को दर ३१ ले गुण दर गुण फल ३८५२ ॥ ३२ मा धार्मिक १ को सेर ३ ले भाग लींदा लधि आया को जमा १२६ ॥ ११ ॥ आयो यहि माल को मोल भयो भनि जान ॥ जो सु कै दर भया पनिरि न यहि हो सो बुझि गर ॥ ॥ ॥

॥ परिदरुपैयाकोमालनिकालन्यारितलेषोंछ ॥ ॥

॥ नतिरुपैयाकोमालकिंन्याहोन्यारुपैयाकोधार्नि१कोदरलेरुपैनाले
भागजाहासंपुर्णकलाणोनाहासंमकोधार्निआयोवाकिसेसलाई
धार्नि१कोमेर२हुंछ२लेगुणोदलेभागलिंदआयाकोमेरभयोवाकि
सेसलाई४लेगुणोदामसंमदलेभागलिनुरुवाकिसेसलाईछादी
दिनुलधिआयाकोमोलहुंछ ॥

॥ उदाहरण ॥ - रुपै

या३१० कोमालधार्नि१आयाज्जारु१२६॥ ॥ ॥ ॥ कोकतिधार्निसे
रणउकनवापाईदामआउछनिकाल ॥

॥ ज्मारुपैजा१२६॥ ॥ ॥ ॥ माधार्नि१कोदररु३१०लेभागलिनुभय
नयसनिमिनीज्मारुपैयालाईसुकानुल्याउनुपयोरु१कोमुका
४हुंछ सो४लेज्जारु१२६॥ ॥ ॥ ॥ लाईगुणदा५०६॥ ॥ ॥ ॥ गुण
फलभयोयसमाधार्नि१केरु३१०कोमुका१२लेभागलिंदालधिआ
याकोधार्नि३८५२॥ ॥ ॥ ॥ ॥ यतिमालआयोभनिजान ॥

मालकोमोलनिकालन्यारित ॥

॥ माल३८५२॥ ॥ ॥ ॥ गुणप ॥

॥ गुणक ॥

३
११६॥ ॥ ॥ ॥ २

दर ३१०
२६३॥ ॥ ॥ ॥ ३॥

३५०॥ ॥ ॥ ॥ २

भाजक ३८० ३॥ १॥ ॥ लधि १२६॥ ॥ ॥ ॥ १॥ ॥

३
११६
३५०
३
४ गुण ॥

३
११६
३५०
३
११६
३५०

३५० ॥ ॥ ॥ ॥ १॥ ॥

रुपैजाकोमालनिकालन्यारित ॥

॥ रुपैजा१२६॥ ॥ ॥ ॥ १॥ ॥ गुणप

भाजक ४०६॥ ॥ ॥ ॥ ३ लधि ॥

३६
११६ २
१०४

१२॥ ॥ ॥ ॥ ३ १ गुण

३८॥ ॥ ॥ ॥ १ २१

२६
१२॥ ॥ ॥ ॥ १ ४ गुण ॥

५१॥ ॥ ॥ ॥ १

३६
१२॥ ॥ ॥ ॥ १ ३

५०१

३६

११॥ ॥ ॥ ॥ १

४५॥ ॥ ॥ ॥ १

३६

३५ ५१ जिल ५१

५ उदाहरण पक्षात्तोलमनगन् कोरक मुज्या ॥

१३११॥ तिनमासासबालालको १ दाम ४ दामको १ पाई ४ पाईको १
कनवा ४ कनवाको १ पाउ ४ पाउको १ सेर ४ सेरको १ मन हंछ ॥

तोला ॥

॥ विहग म्या ॥

४० भाजक १५॥ ६॥ ३॥ ३॥

१३११॥ — १ दाम ॥

११२१५ — ४ — १ पाई ॥

५१ — १६ — ४ — १ कनवा ॥

२०१ — ६४ — १६ — ४ — १ पाउ ॥

६०१ — २५६ — ६४ — १६ — ४ — १ सेर ॥

३२०० — १०२४० — २५६० — ६४० — १६० — ४० — १ मन ॥

॥ मन ॥ सेर ॥ पाउ ॥ कनवा ॥ पाई ॥ दाम ॥ नाउ ॥

४२ ॥ ६ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

१०६ ॥ ६ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

६३ ॥ ६ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

२१६ ॥ ६ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

१६७ ॥ ६ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

१८ ॥ ६ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

॥ परिदग म्या ॥

भाजक ८ १५१॥ ३॥ ३॥ ३॥

१ ज्वा १५१॥ ३॥ ३॥ ३॥

२ पर्व १५१॥ ३॥ ३॥ ३॥

३ वकि गणक १ १५१॥ ३॥ ३॥ ३॥

॥ विहमालको मोलनिकालन्यारितलेपिंछ ॥

॥ पुरामनुमात्र रहेछ भंन्याजतिमछउतिलाई मन १ को जो दर छ
नेसलेगणिजोगणफलहंछ नेहितेस्कोमोलहंछ सेररहेछ
भंन्यामनुकोस्मेत् सेरनुल्याई सेरजोरिदिनुरज्माभयाकोलाई
मनुकोदरलेगणिगणफलमामनु १ को सेर ४० ले भागलिंदानो
लब्धिआयाकोनेहितेस्कोमोलहंछ ॥ ॥ ॥

उदाहरण ॥ — दरमनु १ को रुपैया ८ ले न्यामनु १५॥ ६॥ ३॥ ३॥ को
कतिरुपैया चाहियो निकाल ॥ ॥ ॥

॥ अथाहासेरस्मेत् हुनाले दरलेगणभयेन यसनिमित्त मन
१ को सेर ४० ले भागलिनुपयो यसनिस्तमालमनु १५॥ ६॥ ३॥ ३॥
को सेरनुल्याउदाज्मासेर ७५६॥ ३॥ ३॥ ३॥ लाई मन १ यको दर ८ ले
गणको गणफल ६०७६॥ ३॥ ३॥ ३॥ मा मन १ को सेर ४० ले भागलिंदाल
ब्धिआयाको न्याह १५१॥ ३॥ ३॥ ३॥ आयो यहिमालकोमोलभयोभनि
जान जोदरभयापनिरित्यहीहो ॥ ॥ ॥

॥ रुपैयाको माल निकाल न्यारीन लेखिंछ ॥

॥ जानि रुपैयाको माल किंया हो जंम रुपैया मामन १ को दर रुपैया
ले भाग जाहासं पुरां कलाग्यो ताहासं को मन भयो बाकि सेम
लाई ४ ले गुं गुं र गुन फल मामन १ को दर रुपैया ले भाग लिंदाल
क्षिजायाको पा ३ मन भयो बाकि सेमलाई १० ले गुणि दाले भाग
लिंदाल क्षिजायाको सेर भयो बाकि सेमलाई ४ ले गुं गुं र ले भाग पा
उकनवा पाई दामसंम जो जायाको लक्षि माल हुंछ बाकि सेमलाई
छादिदिनु ॥

॥ उदाहरण १ - रुपैया ८ को मालम

न १ आया जंम १५१ ॥ ३ ॥ को कति मन सेर पाउ कनवा या

ईदाम आउलानिकाल ॥

॥ रुपैया १५१ ॥ ३ ॥ मा

मनको १ दर रु ८ ले भाग लिंदाल क्षिजायाको मन १८ ॥ ६ ॥ ३ ॥

यति माल जायेम निजान ॥

॥

॥

मालको माल निकाल न्यारीन ॥

॥ मन १८ ॥ ६ ॥ ३ ॥ गुण

४०

गुणक

३५६ ॥ ३ ॥

भाजक ॥

६०७६ ॥ ३ ॥

४०

४०

२००

२००

३६

१०५६

१२०

३६

१५६

१२०

३६

१५२

१२०

३२

गुण ॥

लक्षी

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

रुपैयाको माल निकाल न्यारीन ॥

॥ रुपैया १५१ ॥ ३ ॥ गुण ॥

भाजक ॥

३५६ ॥ ३ ॥

६०७६ ॥ ३ ॥

४०

४०

२००

२००

३६

१०५६

१२०

३६

१५६

१२०

३६

लक्षी

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

लक्षी

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

१५१ ॥ ३ ॥

() उदाहरण पक्का नौलकसुरी को ॥
 २ नौको १ लाल १० लाल को १ मासा १० मासा को १ नौला ३२ नौला को १ से
 रुंछ ॥

लाल ॥
 १० — १ मासा ॥
 १०० — १० — १ नौला ॥
 ३२०० — ३२० — ३२ — १ सेर ॥

॥ विक्रगर्भ ॥
 ३२०० भा १ | २६ ॥ ७१ ६ ६ गुणप
 गुण ८५ | २५४६ ॥ ३७ न

॥ सेर ॥	नौला ॥	मासा ॥	लाल ॥	नाउ ॥
२१	॥ ७	१६	१६	रूप
३२	॥ ७	१६	१६	
७	॥ ७	१६	१६	
६२	॥ ७	१६	१७	भा
३२	॥ ७	१६	१६	षष
				वाकी

॥ रवरिदगर्भ ॥
 भाजक ५८ | २५४६ ॥ ३७ गु
 गुण १ | २६ ॥ ७१ ६ ६ न

॥ मालको माल नि काल न्यारि नूले पिंछ ॥

उरा सेर मात्र रहे छ भया सेर १ को दर हूँ पेना ले गणि दिनु र जो जमा भया
 को नेहि ते स्को मोल रुंछ ॥ नौला मासा लाल भयो भया सर्व लाल नुल्या
 सेर १ को दर ले गणि गुण फल मासेर १ को लाल ३२०० ले भाग लि
 उर जो लब्धि जाया को नेहि ते स्को मोल रुंछ ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ - सेर १ को ८५ हूँ पेना आया २६ ॥ ७१ ६ ६ को मोल कति
 चाहियो नि काल ॥

॥ अवधा हा लाल स्मेन हुनाले दर ले गुंनुं भयेन यस निमित्त सेर ॥
 २६ ॥ ७१ ६ ६ लाल नुल्या उंदा जमा लाल ६५ ६ ६ ६ लाई सेर १ को द
 र हूँ पेना ८५ ले गुण को जमा ८१ ५ ६ ८३० मासेर १ को लाल ३२०० ले
 भाग लि दांल लब्धि जाया को जमा रु २५४६ ॥ ३७ यहि माल को मोल
 होत नि जान जो सु कै दर भया पनिरि नये हि हो ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ - रूपैना ८८५ कोसेर १ आया जंमारु २५४६ ॥ ३३ को
कनिसेर आउछनिकाल ॥ २ ॥ ॥ जंमारु रूपैना २५४६ ॥ ३३
कोरु ८५ ले भागलिंदाला धिआयाको मालसेर २६ ॥ ७।६।८ ला
लमायो भनि जान ॥ ॥ ॥ ॥

मालकोमिलनिकालन्यारितः ॥

॥ मालेसर २६ ॥ ७१६८ गुंण

$$\begin{array}{r} 8 \\ \hline 995 \\ \hline 54555 \\ \hline 64 \end{array}$$
 गणक
 लेगुंग
 गणक

	४७९९९०	गुण
	३६३९९४	
भाजक		लब्धि
३२००	८१५९९३०	(२५४९॥
	६४००	

15000
14500
 12000
39500

$$\begin{array}{r} 2030 \\ 3030 \\ \hline 12120 \\ 5500 \\ \hline 2430 \end{array}$$
 ४ गुणा

$\frac{1000}{1000}$

हृषीकेशो मालनिषालम्यारिः॥

भाजः रूपैत्रा २५४६॥३२ लक्षि

$$\begin{array}{r} 938 \\ \hline 585 \quad 8 \\ 354 \quad 8 \\ \hline 581132 \end{array}$$
 ४ गुणा

३३६॥॥ ३१
२५५
८४॥॥ ८५
८९८॥

$$\begin{array}{r} 454 \\ \hline 731 \cdot 90 \text{ gr} \\ \hline 732 \text{ II} \cdot \\ 734 \end{array}$$

५

पराजिल् ५

() उदाहरणान्वाहारान्कोलंकं मुह्यन्त्या ॥

२० विस्वाको १ रति ६४ रतिको १ तोला हुंछ विस्वामाने निसिपः
विस्वा ॥

२० — १ रति ॥

१२० — ६४ — १ तोला ॥

॥ लेविन्यारित् ॥

॥ तोला ॥ रति ॥ बीस्वा ॥ नाउ

१ ५६३ ३१८ रूप

२ ५६३ ३१८

३ ५६३ ३१८

४ ५६३ ३१८

५ ५६३ ३१८

६ ५६३ ३१८

७ ५६३ ३१८

८ ५६३ ३१८

९ ५६३ ३१८

१० ५६३ ३१८

११ ५६३ ३१८

१२ ५६३ ३१८

१३ ५६३ ३१८

१४ ५६३ ३१८

१५ ५६३ ३१८

१६ ५६३ ३१८

१७ ५६३ ३१८

१८ ५६३ ३१८

१९ ५६३ ३१८

२० ५६३ ३१८

२१ ५६३ ३१८

२२ ५६३ ३१८

२३ ५६३ ३१८

२४ ५६३ ३१८

२५ ५६३ ३१८

२६ ५६३ ३१८

२७ ५६३ ३१८

२८ ५६३ ३१८

२९ ५६३ ३१८

३० ५६३ ३१८

३१ ५६३ ३१८

३२ ५६३ ३१८

३३ ५६३ ३१८

३४ ५६३ ३१८

३५ ५६३ ३१८

॥ भाजक १ १२३५१८ गणप

॥ उगाक २५ ३१८ ॥ लक्षि

॥ परिदगर्मा ॥

भाजक २५ ३१८ ॥ गणप

उगाक १ १२३५१८ लक्षि

जति कुला दाना पाणि दार

उति दरवट देजा छ नटि

मानु कंम पाणि को दरघट

देजा छ रतिको दरदाम

हुंछ ॥ ॥ ॥

॥ मालको मोलनिकाल् ॥

॥ उदाहरण ॥ - रति १ को दर रूपै जा २८ भया जंम रति १२३५१८ विस्वा मा

लको कति रूपै या चारि यो निकाल् ॥ ॥ ॥

॥ अवपाण विस्वा सेत हुना ले दर लेगु भयन यस निमित्त जंम रतिः

१२३५१८ विस्वा लार् विस्वा दुल्या उदा जंम विस्वा २५५८ भयो यस ला

ई रति १ को दर रु २५ ले गणा दा गणा फल जंम ६३९५० मार रति १ को

विस्वा २० ले भाग लिंदा जो लक्षि जाया को ३१८ ॥ तेहि ते स्को मो

ल हुंछ ॥ ॥ ॥

॥ अवरूपे याको मालुनिकालन्या रितलेष्य ॥

जतीरूपे याको मालुकिन्मा होन्मा रूपेयामारति १ को दर रूपेयाज
निष्ठनेसलेभागलिनाहंस्पु र्गांकलापोनाहंस्मरतिके संख्या
भयोवाकिसेसलाईरति १ केविस्वा २० लेगुणिगुणफलमादर
रति १ कोरूपेयालेभागलिनुरलध्विआयाकोविस्वाभयोवाकि
सेसलाईछाडिदिनु ॥

॥ उदाहरण ॥ - रूपेया २५ को १ रति आयोभन्या ३१६७ ॥ को
कतिरतिविस्वाआउलानिकाल ॥

अवयवाहंमा रूपेया ३१६७ ॥ मादर रति १ को मोलरु २५ लेभा
गलिंदा लध्विआयाको जंमारति १३७५९८ विस्वाभयोभनिजान

मालुकोमोलनिकालन्या रित रूपेयाकोमालुनिकालन्या रित
मालरति १३७५९८ ॥ ग्राप ॥ दारति १ को जंमारूपेया ॥ लध्विरति
२० ॥ ग्राक ॥ भाजक ॥ ३१६७ ॥
२५ ॥ २५ ॥

दारति १ को २५५८ २५ लेगुण
१२७८०
५११८
भाजक ॥ ६३८५० ॥ लध्वि
२० ॥ ३१६७ ॥
३८
२०
१८५
१८०
१५०
१४०
१० ४ गुण
४०
४०
X

३१६७ ॥
२५
६८
५०
१८७ ३
१७५
२२१ २० गुण
४५०
२५
२०० ४
२००
X

(उदाहरण मृगिगन्को रकं मुरु मारीत ॥

१६ जुकीको १ मुठि १० मुठिको १ माना ८ मानाको १ पाथी १० पाथी
को १ दाहि २ दाहिको १ मुरि हुंछ ॥ विक्रगर्ग्या ॥

जुकी ॥

१६-१ मुठि ॥

१६०-१०-१ माना ॥

१२६०-६०-४-१ पाठि ॥

१२६००-६००-६०-१०-१ दाहि ॥

२५६००-१६००-१६०-२०-२-१ मुरि ॥

भाजक १६०४ ५४१९१७१६॥१२

गुणाक १ १६६३॥३

॥ वरिदगर्ग्या ॥

॥ मुरि ॥ पाठि ॥ माना ॥ मुठि ॥ जुकी ॥

४१ १९६ १७ १६ ॥१२

६५ १९६ १७ १६ ॥१३

१२६ १९६ १७ १६ ॥१४

२६७ १९६ १७ १६ ॥१५

२१३ १९६ १७ १६ ॥१६

५४ १९६ १७ १६ ॥१७

भाज १ १६६३॥३

गुणा ५४१९१७१६॥१२

१६०४

भाज

वरि

वाकि ॥

॥ मालको मोलनिकालन्या रित्त लेधिंछ ॥

॥ रूपैयाको दर पाथि कुवा माना मुठि ज्या छ जंमा माल जति छ तेस्को
पनि दैर को जो रूप छ तेहि रूप तुल्य उंदा जो जंमा वस्थो ते स जंमा मा
दरको रूप जो छ ते स ले भाग लिंदा जो लधि भायाको तेहि तेस्को मा
ल रूपै जा हुंछ ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ - माल १६०४ के १ रूपैया माल जंमा मुरि ५४१९१७१६॥१२
के रूपैया कति बाहिंछ निकाल ॥ ॥ ॥

॥ माहा माल जंमा मुरि ५४१९१७१६॥१२ को ४ मानाको रूप वाध या
जंमा रूपै २१६६॥१३ मा दर १ को १६०४ को रूपै १३ ले भाग लि
दा लधि भायाको रूप १६६३॥३ यहि मोल भयो भनि जानः ॥

() उदाहरण गजकारकम् उरुयाः ॥
 नौपेत्को १ अंगुल ३ अंगुलको १ गिरिह ४ गिरिहको १ पाउ ४ पाउको
 १ गज ॥ नौपेट् ॥ विकृगर्मा ॥

८ — १ अंगुल ॥ ३८४ भाजक १ ५७ ॥ ३५२५६ गराप
 २४ — ३ — १ गिरिह ॥
 ९६ — १२ — ४ — १ पाउ ॥ २६० ॥ ३५२५६ ल
 ३८४ — ४८ — १६ — ४ गज ॥

गज	पाउ	गिरिह	अंगुल	नौ	भाउ	विकृगर्मा
४	॥	३५	२	५	रूप	॥
२६	॥	३५	२	५	भाजक ४॥	२६० ॥ ३५२५६ ल
४९	॥	३५	२	५	५५ ज्मा २ गु १	५७ ॥ ३५२५६ ल
८१	॥	३५	२	५	५७ वर्ष	५६ वाकि
२३	॥	३५	२	५	५६ वाकि	
५	॥	३५	२	५	५६ वाकि	

॥ गजको रूपेयानिकाल् मारितुं लेषिंछ ॥

सावृदगजमात्र रहेछ भन्दा गज १ को नौ दर छ तेस ले ज्मा गज लाई
 गणित गुण फल निस्का को ज्मा छ तेहि मोल हुंछ ॥ पाउ गिरा अं
 गुल नौ स्मेत् भयो भन्दा गज स्मेत् लाई पाउ गिरा अंगुल नौ जा हांस्म
 कोरक म्छ वा हांस्म नुल्पाई तेस ज्मा लाई गज १ का दर रूपेया ले गु
 री गज को क्पा रक म् दुल्या या को हो १ को तेहि रक म् नुल्पाई तेस
 ज्मा मा भाग लि रा गुर तेहि ल धि जा या को माल को मोल हुंछ ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ — गज १ को रूपेया ४॥ ले ज्मा गज ५७ ॥ ३५२५६ को
 कति रूपेया चाहिं छ निकाल् ॥ ॥ ॥

॥ अवया हा माल गज ५७ ॥ ३५२५६ लाई ४॥ ले गुनु भयन यसनी
 मित गज ५७ ॥ ३५२५६ को ज्मा नौ २२२०० लाई गज १ को दर ४॥
 ले गुनु दा गुण फल १००२१५ भयो यसमा गज १ को नौ ३८४ ले
 भाग लीं हा ल धि जा या को ज्मा रु २६० ॥ ३५२५६ य हि मोल भयो भनी जान ॥

उदाहरण।-हृपैना४॥.कोगन१आयाज्माहू २६०॥॥३॥२
कोकति गजपाउगिरा अंगुलं गौ आउछ नि काल ॥ ॥

॥ अवज्जाहदरू ४॥ लेज्माहूपेया २६०॥ ३॥ २ भागलिनुभ
यन यसनिमित्तदरूकोरूप ८ लेरूपेजाकोरूप ५२१॥ ३॥ माभा
गलिंदालक्षिजायाको मालगज ५॥ ३॥ ५२५६ यत्तिभयेभनि
जान.

मालको रूपै या निकाल्यारित् ॥ रूपै आको माल निकाल्यारित् ॥

५॥॥३५२५६ गुराय ॥

४	गुनकर
२३१	४ ले गुणकर
९२७	३ गुण
३८३	८ गुण

२२२७०
दा ४॥ गुण

भाजकर ॥ १११३५
८६० ८०
३८४) १००३१५
३६८

$$\begin{array}{r} 2289 \\ 2308 \\ \hline 4597 \end{array}$$
 २५ भागना ०४ गणा

9400	93
9943	
<u>385</u>	39
9352	
9942	

$$\begin{array}{r} 280 \\ 230 \\ 630 \\ \hline 1110 \end{array}$$

811. 250111312

भजक ६ ॥ ५२१॥३॥
४५

29

33

६॥

22

८१

३५१

29

28

20
95

三

五

90
x

10

() उदाहरण फुटको ३ फुटको १ गज हुन्छ ॥
 ३ जौलम्बाको १ इच १२ इचको १ फुट हुन्छ ॥

जौलम्बा ॥

३-१ इच ॥

॥ विकृगर्भारित् ॥

३६-१२-१ फुट ॥

लषभारित्

३६ भाज १ १०४ ११११ गुरा

॥ फुट ॥ इच ॥ जौ ॥ नाउ गुराक ११ १३१२ ॥ २ ल

४२ १११ १२

॥ परिदगर्भारित् ॥

७४ १११ १२

भाजक ११ १३१२ ॥ २ गुरा

३६ १११ १२

१५४ १११ १० ज्मा

४९ १११ १२ इच

गुराक १ १०४ ११११ ल

१०४ १११ १९ वाकि

॥ फुटको रूपैना निकालनारितलेपिन्छ ॥

साउद फुटमात्र रहेछ भन्दा फुटको जो दर छ तेसैले गुरादिनुर
 जौलधिआयाको तेहितेको मोल हुन्छ ॥ इच जौस्मेत भयो भन्दा
 फुटस्मेतलाई इच जौना हासम छवाहासमको रकम दुल्याइ तेस
 ज्मालाइ फुटको दरले गुरा गुरा फलमा फुट १ को इच जौ जो छ
 सो दुल्याइ तेसैले अधिनुल्यायाको ज्मा भागलिनुर जौलधिआया
 को तेहि मोल हुन्छ ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ - फुट १ को दर ११ भया ज्मा फुट १०४ ११११ को कति
 रूपैना चाहिन्छ निकाल ॥ ॥ ॥ ॥

अवनाहा ज्मा फुट १०४ ११११ हुंदादुर ११ लेगुनु भयन यसनिमित्त
 फुट इचस्मेत को जौनुल्या उदा ज्मा जौ ३७७८ भयो यसलाई फुट १ को
 दर ११ लेगुदा ज्मा आरव ४७२२ ॥ भयो यसमा फुटको जौ ३६ लेभा
 गलिंदालधिआयाको ज्मा १३१२ ॥ २ मोल भयो भनि जान ॥ ॥

॥ रूपै जाषो फुट् निकाल् न्या रि नले पिंछ ॥

रूपेयाको फुट्टनिकालनुपयो भन्ना जति रूपेयाको जमा छ जमा
पेयामा फुट्ट १ को दर रूपेयाले भागलिनु पुराणिक जति आयो तेति
फुट्ट भयो बाकि सेस लाइ १२ लेगुनर दरले भागलिंदा अंक आयास
म्माको इच भयो बाकि सेस लाइ ३ लेगुनर दरले भागलिंदा आयाको
जो भयो बाकि सेस लाइ छान्दि दिनु जे लब्धि आयाको तहि फुट्ट इ
॥ उदाहरण ॥ - रूपेया ११ को फुट्ट १ आया जमा रूपेया १३१५५२

कोकनिफुट्टुश्चजौआउलानिकाल् ॥ ४ ॥ ४ ॥
 याहाज्मारुपेया १३१४ ॥ २ माफुट्टु १ कोदर ११ लेभागलिनुभ
 येनयसनिमित्तज्मारुपेया १३१४ ॥ २ लाइ ४ लेगंनुदाज्मा
 पश्च ११ ॥ ४ भयोयसमाफुट्टु १ कोदर ११ लाइ ४ लेगंदा ५ भयो
 यसलेभागलिंदालक्षिआयाकोज्माफुट्टु १०४ ११११ जौभयोभ
 फुट्टुकोमालनिकालन्यारित् रुपेयाकोफुट्टुनिकालन्यारित्

[illegible]

॥ फाजिल २

() उदाहरण पञ्चममध्यस काविगहिकोरकम् ॥
१४ हातलंबानंजिरले ६ जंजीरुलम्बा ४ जंजीरचौ डोको २४ मन्नी
बोलाउछ २४ मन्नीको १ विगहाहुंछ ज्माजोर्दा ६ मन्नीको १ पाइ
४ पाइको १ विगहाहुंछ ॥

मन्नि ॥

६ — १ पाइ ॥

२४ — ४ — १ विगहा ॥

॥ लेखन्यारित् ॥

॥ पोताठकन्यारित् ॥

भाजक १ | २२४ ॥ ५ गुण

गणक ॥ ६३१ ॥ १ लक्षि

॥ विगहा ॥ पाइ ॥ मन्नि ॥ नाउ ॥

२४	॥ ॥	५
२०९	॥ ॥	५
१०८७	॥ ॥	५
१३२२	॥ ॥	३ ज्मा
१०९	॥ ॥	४ पर्व
२२४	॥ ॥	५ बाकि

॥ विगहतिकोदरदाम्ठकन्यारित् ॥

सावुद विगहामात्र रहेछ भन्या विगहाकादरले गुणिदिनुरजो
गुनफल भयो तेहिनेसको पोता हुंछ ॥ पाइ मन्नि स्मेत्त रहेछ भन्या
विगहा स्मेत्त लाइ मन्नि दुल्पाइ दरले गुणि गुणफल मा विगहा १ को
मन्नि २४ ले भाग लिंदा जे लक्षि आयको तेहिनेस्को पोता हुंछ ॥

॥ उदाहरण ॥ - विगहा १ कोदर पोता रु ॥ ॥ भयाज्मा विगहा २२४ ॥ ५

कोकतिरुपैआ चाहिं छनिकाल् ॥

॥ याहाज्मा विगहा २२४ ॥ ५ लाइ विगहा १ कोदर रु ॥ ॥ लेगुनु भये
नरयम विमित विगहाको स्मेत्त ज्मा मन्नि ५३६६ लाइ विगहा १ केदर
रु ॥ ॥ लेगुणफल ज्मा १५१८ ॥ ३ ॥ मा विगहा १ के मन्नि २४ ले भाग
लिदा आयको ज्मा रु ६३१ ॥ यति विगहाको ॥ ॥ कादर पोता ज्मा आ
उछ भनि जानः ॥

विगहाकोपोनाठेकमारिन् ॥

दर ॥ विगहा ॥

१॥ २२४॥॥५ ॥ गुण ॥

४ ॥ गुण ॥

८८८

६ गु

५३८८ ५

१॥ गु

१३४८॥॥०

१६८॥॥३॥

भाज ॥ १५१८॥॥३॥

२४) १४४

७८

५२

६३॥

२५

२४

१

७

३०

२४

६

२४

२४

५

विगहा ॥ ॥ दर ॥

१५ ————— १॥

१५ ————— २

५१ ————— ५३

पुर्वमध्यस्काविगहादीकोपानेक

दर ॥ माविगहा ॥

३॥ १३॥॥४॥॥३ गुण ॥

४ गुणक ॥

५५ १ ले गुण

३५

१११८ ३४ ले गुण ॥

५५८८ ४ ५ ले गुण

॥ दर ॥ ३॥ ले गुण

३५८८ १

१६७८४२

॥ भाजक ॥ ४००

१८५८३

१६००

३५८३

३२००

३८३ ४ गुण ॥

१५७२

१२०० १३

३७२

१४८८ २

१२००

२८८

११५२ ३

८००

३५२

१४०८

१२००

१५ — ३॥ २०८ छोट करि मेस

१५ — ४ पं ॥॥२ १३ — ४५॥॥

५१ — ५ रं ॥॥१ ॥॥४॥॥३ — ३१३ ॥॥३॥

५१ — ४ रं ॥॥३१ ॥ मापोन ४८॥॥३॥

५१ — ५ रं ५२१ ॥३॥

८) उदाहरण पूर्वमध्ये सका विगहट्टिकोरकम् ॥
 ६ हातलम्बालगिले २० लगालमाइ २० लगाकोडाको १ विगहा
 हुन्छ बोलाइ २० धुरको १ कंथा २० कंथाको १ विगहा हुन्छ ॥ ॥

धुर ॥

५ — १ पाई ॥

२० — ४ — १ कंठा ॥

१०० — १६ — ५ — १ पाउ विगहा ॥

४०० — ६४ — २० — ४ — १ विगहा ॥

लेषन्यारित्

॥ पोताकसम्या ॥

॥ विगहा ॥ कंठा ॥ धुर ॥ नाउ

३ ॥ ४ ॥ ४

७ ॥ ४ ॥ ४

६ ॥ ४ ॥ ४

२८ ॥ ४ ॥ ४ जमा

१४ ॥ ४ ॥ ४ घर्च

१३ ॥ ४ ॥ ३ बाकि

भाजक १ १३ ॥ ४ ॥ ३ गुण

॥ गुणक ३ ॥ ४८ ॥ ३ ॥ लक्षिपोता

॥ विगहट्टिको दरदामुठे कन्यारितलेषींछ ॥

सातुद विगहा मात्र रहेछ भन्ना विगहा १ को दर व्यछते सदर
 ले विगहा लाइ गुणिजे जमा बसला तेहि जमा पोता हुन्छ ॥ कंठा धुर
 सेतुर रहेछ भन्ना जो छ विगहाको सेतु तेहि कंठा धुर नुल्याइ जमा
 भयो को लाइ विगहाको दर ले गुणि गुणा फलमा विगहा कंठा धुर
 र जो नुल्याको छ विगहा १ को विगहा कंठा धुर जो छ तेसले भा
 गलिदो जो आयाको लक्षि तेहि पोता हुन्छ भनि जान ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ — विगहा १ को रु ३॥ आया जमा विगहा १३ ॥ ४ ॥ ३ को

कतिरुपैया पोता चाहियो निकाल ॥

साहजमा विगहा १३ ॥ ४ ॥ ३ लाइ दर रु ३॥ ले गुंनु भयन यस निमित्त विगहा
 को धुर गुंदा ५५९६ भयो यस लाई ३॥ ले गुंनदा १९५९६॥ भयो यसमा वि
 गहा १ को धुर ४०० ले भाग लिंदो आयाको लक्षि पोता जमा रु ४८ ॥ ३ ॥ १

चाहियो भनि जान ॥

() उदाहरण पाहा ५ घेत ४ मुरिको १ रोपनि हुंछ ॥
 १० मुठिको १ माना ८ मानाको १ पाथि १० पाथिको १ दाहि २ दाहि
 को १ मुरि १०० मुरिको १ घेत हुंछ ॥ ॥ ॥

मुठि ॥

१० — १ माना ॥

८० — ८ — १ पाथि ॥

८०० — ८० — १० — १ दाहि ॥

१६०० — १६० — २० — २ — १ मुरि ॥

१६०००० — १६००० — २०० — १००० — १ घेत ॥

लेखन्यारित्

॥ घेत ॥	॥ मुरि ॥	॥ पाथि ॥	॥ माना ॥	॥ मुठि नाउ ॥
६	१६६	१९६	१७	१६ रूप
२२	१६६	१९६	१७	१६
६	१६६	१९६	१७	१६
३६	१६६	१९६	१७	१७ ज्मां
२२	१६६	१९६	१७	१६ पच
१६	१६६	१९६	१७	१६ वाकि

॥ घेतनापन्यारीतलेषींछू ॥

८ जौपेटूको १ अंगुल २४ अंगुलको १ हात १० हातको लम्बा १ बा
 सले २० बासलम्बा २० बास चौडाको १ विगहाय मो ४ विगहा
 को १ घेत हुंछ अर्थात् मुठिका हात हो ॥ ॥ ॥

॥ घेतको पोता ठेक न्यातर्जमा ॥

॥ रेकर जागा को ॥

असामी — घेत — दर — ताकेरु

अवल — ११ — ॥ — ॥

दोयम — ११ — १२ — १२

सिम — ११ — १० — १०

चाहार — ११ — २ — २

हात २०० १४ ११ ११

विगहा अर्थात् २०० हातलम्बा २०० हात चौडा भयो ॥

००६५१३

॥ वेता जागा को ॥

असामी — घेत — दर — ताकेरु

अवल — ११ — २ — २

दोयम — ११ — २ — २

सिम — ११ — १ — १

चाहार — ११ — ५॥॥ — ५॥॥

१४ ॥॥ ॥॥

६५

() उदारराखंडमादामासाहिददीमासाहिषानीवाधन्याषेलोका

खंड	दर्जा	जवान	भाग	गणितआफ़ाफ़र्निलेवदागर्नपर्मा
३	२०	१	२१५॥११	ज्मालाङ्गुनुरगुणफलमाफ़र्निका
४	१५	१	१५॥१०॥१२	ज्मालेभागलिंदालधिआयाकोज
५	१२	१	१२॥१२	स्काफ़र्निलेगुणकोतेहितेस्को
६	१०	१	१०॥११॥१३	वदाभागहोभनिजान ॥ ॥
५	४	६०		नक़्खालेपिंछु जोपरिआयाकोगर्न

॥ ६० गुण ॥	॥ ६० गुण ॥	॥ ६० गुण ॥	॥ ६० गुण ॥
॥ २० गुनक ॥	॥ १५ गुणक ॥	॥ १२ गुणक ॥	॥ १० गुणक ॥
भा १२०० ल ५	भा ६०० ल ५	भा ७२० ल ५	भा ६०० ल ५
११४ (२१५॥१५)	१५० (१५॥१५)	११४ (१२॥१५)	११४ (१०॥१३)
६०	३३०	१५०	३० भा ०४ गु
५	२८५	११४	१२०
३ ४ गु	४५ ४ गु	३६ ४ गु	११४
१२	१८०	१४४	६
४८	१७१	११४	२४
१८२ ३	३६	३०	६६
१७१	१४४ २	१२०	५
२१	११४	६	३६
८४	३०	२४	जेर १५६ ३
५	१२०	९६	१५
मेस २५ ॥	११४	३३	१७१
	६	१२६	१७१
	जेर २५	११४	×
	मेस ॥ ३३ ॥	मेस ॥ १५ ॥	नीसेसभयो ॥

() उदाहरण ल कडि को दू दाम ठेक न्या न व सारित ॥
 मोल ठेक नुप न्या ल कडि को मोटाइ ले मोल ठेकिया काल
 कडि को मोल रुपैया लाइ गुरा गुरा फल लाइ फेरि मोल ठेक
 नुप न्या ल कडि को लमाइ ले गुरा गुरा फल निकालि सो जमा
 मा मोल ठेकी या काल कडि को मोटाइ ले लमाइ गुरा ने गुन
 फल भयो ते सज्जाल भागलि नुर जेल धि जाया को तेहि ते स
 को मोल हंछ ॥

॥ उदाहरण ॥ - २४ हात लमाइ ४ हात मोटाइ १ ल कडि को मो
 ल २४ रुपैया आया ३६ हात लमाइ ६ हात मोटाइ १ ल कडि
 को कटि रुपैया मोल बाहिं छ निकाल ॥

क सो भन्या मोल ठेक नुप न्या ल कडि को मोटाइ ६ ले मोल ठेक
 या का मोल रुपैया २४ लाइ गुरा को जमा १४४ लाइ फेरि मोल
 ठेक नुप न्या ल कडि को लमाइ ३६ ले गुरा को जमा ५१८४ मा मोल
 ठेकिया को ल कडि को मोटाइ ४ ले लमाइ २४ लाइ गुरा को गु
 रा फल ६६ ले भागलिं दाल धि जाया को रुपैया ५४ यहि ३६ हात
 लमाइ ६ हात मोटाइ ल कडि १ को मोल भनि जान ॥

लमाइ हात ॥ मोटाइ हात ॥ ल कडि मोल ॥ भाजकर ॥ भाजे ॥ ल धि

२४ — ४ — १ — २४ ५६ ५१८४ ५४
 ३६ — ६ — १ — ५४ ४८०

मोल ठेकिया का मोल ॥ मोल २४ गुरा ॥ ३८४

लमाइ — २४ गुरा ॥ मोटाइ ६ गुराकर ॥ x

मोटाइ — ४ गुराकर १४४ २

॥ भाजकर ९६ ॥ लमाइ ३६ ले गुरा को ॥

८६४
 ४३२
 ५१८४ ॥ गुरा फल ॥

() उदाहरण थानगंति कादरदाम् ठेकन्यारित् ॥

मालकोमोलनिकालदालेषन्यारित् रूपैजाकेमालनिकालदालेषन्यारित्

दर ॥ ॥ माल ॥ ॥ मोल ॥
१-४॥ ३४२॥ ॥ १५४९॥

२ ५
३
३०८२॥
२
१०
१०
१
१
२
२
॥ ४ गण ॥
२

दर ॥ ॥ माल ॥ ॥ मोल ॥
४॥ १५४९॥ ॥ ३०८२॥
२ ३
३०८२॥
२
३८
३६
२२
१८
४ ॥ ४ गण ॥
१८
१८
४

१५४९॥ १५४९॥ ३४२॥
१८
१८
४

॥ दोधोरितलेषींछ ॥

मालथान् ३४२॥ ॥ गण ॥
दर ४॥ ॥ गणक ॥
१७१० १

१३६८
२

॥ दाशारितलेषींछ ॥

॥ माल ॥ १५९४॥ ॥ गण ॥
२ ॥ गणक ॥

५७१० ॥ ३०८२ ॥ ॥

॥ मालज्जा ॥ १५४९॥ ॥

४५

४५

॥ मालथान् ॥ ३४२॥ ॥

४५

४५

() उदाहरणदिनमानको ॥

६ स्वासको १ पाला ६० पालाको १ घरिको १ दिनमान हुन्छ ॥

॥ स्वास ॥

६ — १ पाला ॥

३६० — ६० — १ घरि ॥

२१६०० — ३६०० — ६० — १ दिनमान ॥

॥ लेषपरित् ॥

॥ दिन ॥ घरि ॥ पाला ॥ स्वास ॥ नाउ ॥

१	१५९	१५९	१५	रूप
२	१५९	१५९	१५	
३	१५९	१५९	१५	
८	१५९	१५९	१३	मा
४	१५९	१५९	१५	ष
३	१५९	१५९	१४	वाकि

() बारकोनाउ

आइतवारः सोमवारः मंगलवारः बुधवारः गुरुवारः शुक्रवारः शनिवारः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥

() तिथिकोनाउ ॥

परेवा	१	षष्ठि	६	एकादशि	११
उत्तिथि	२	मप्तमि	७	द्वादशि	१२
त्रित्तिथि	३	अष्टमि	८	त्रयोदशि	१३
चौत्तिथि	४	नवमि	९	चतुर्दशि	१४
पंचमि	५	दशमि	१०	औसि	३०
				उत्तरपक्षा	१५

() उदाहरणवर्षको ॥

आइतको आइत १ रुपता २ रुपताको १ पक्षे २ पक्षको १ मेहा २ मेहाको
१ मृत ६ मृतको १ वर्ष हुन्छ ॥ ॥ ॥

दिन ॥

७॥ — १ रुपता ॥
१५ — २ — १ पक्षे ॥
३० — ४ — २ — १ मेहा ॥
६० — ८ — ४ — २ — १ मृत ॥
३६० — ४८ — २४ — १२ — ६ — १ वर्ष ॥

॥ लेषन्यारित ॥

॥ वर्ष ॥ मेहा ॥ दिन ॥ नाउ ॥

१ १९९ १२९ रूप

२ १९९ १२९

३ १९९ १२९

८ १९९ १२० मा

३ १९९ १२९ पर्व

४ १९९ १२८ बाकि

() मृतूमेहाको नाउ ॥

वसन्त ॥ गृष्म ॥ वर्षा ॥ शरद ॥ हेमन्त ॥ शिशिर ॥ मृतूको नाउ ॥

चैत्र ॥ ज्येष्ठ ॥ भाद्रपद ॥ आश्विन ॥ मार्ग ॥ माघ ॥ मेहाको ॥

वैशाख ॥ आषाढ ॥ भाद्रपद ॥ कार्तिक ॥ पौष ॥ फाल्गुण ॥ नाउ ॥

() संक्रांतिको नाउ ॥

मेष ॥ वृष ॥ मिथुन ॥ कर्कट ॥ सिंह ॥ कन्या ॥ तुला ॥ विष्णु ॥ मकर ॥ कुम्भ ॥

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११

(१) उदाहरण व्याजनिका लम्बा का मले पिंछ ॥
 जो जमा को व्याज निका लम्बा हो भ्याने सजं ममा को दशौ दिन
 काल नुर जो आया को लब्धि ने सजं ममा रूपे जा को वर्ष १ को व्याज
 ऊँछ जस माजति मेहा दिन को निका लम्बा पयो ने ति दिन ले
 व्याज जमा लाई गुण गुण फल मा वर्ष १ को दिन मा ३६० ले भाग
 लीं दाल धि आया को नेहि ते स रूपे जा को मेहा दिन को व्याज ऊँ
 छ भनि जान ॥

॥ उदाहरण ॥ एक वर्ष मा १०० रूपे जा को
 वर्ष १ को व्याज १० रूपे जा आया ४५ रूपे जा को ३ मेहा १४ दिन को य
 सदर लेकति रूपे जा व्याज बाहिं छ निका ल ॥ ॥ ॥

अवयाह ४५ रूपे जा को वर्ष १ को व्याज ४॥ रूपे जा बाहियो निज
 रूपे जाले ३ मेहा १४ दिन को जमा दिन १०४ लाई गुणा दा ४६८ भयो
 ये समा वर्ष १ को दिन मान ३६० ले भाग लिं दाल धि आया को
 रु ११॥॥१ यहि ४५ रूपे जा को ३ मेहा १४ दिन को व्याज बाहिं छ ॥

॥ ३११४॥ को जमा दिन — १०४ गुण ॥ ॥ ॥

४५ रूपे जा वर्ष १ को व्याज ४॥ गुण ॥ ॥ ॥

॥ भाजक वर्ष १ को दिन ४६८ ॥ लब्धि आये को व्याज ॥

३६०

५२
 ४१६
 ३६०
 १०८ ४५
 ४३२
 ३६०
 ७२
 २८८ ३
 ११५२
 १०८० १
 ७२
 २८८
 ३६०
 ५२

११॥॥१

॥ पंचरासिक ॥

१२	३११४
१००	४५
१०	

फाजिल ७२

(१) मिश्रवेष्टहरमासुवर्णकोगनितलेषींछ ॥ १ ॥

(१) सुवर्णकोतौललाईआफ्राआफ्रदरलेअर्थात्प्रमानलेगुनि
कनउसलाईज्मागर्नुंर तेसज्मा मासर्वेसुवर्णकातौलकोज्मालेभा
गलिंदानेलधिआउलातेहिमिसायाकासुवर्णकातौला १ कोद
रभयोअर्थात्वकेभावकुंछ । वहिजोदरओतौलछगुणको
ज्मा माखारिसुद्धभयाकातौलज्मालेभागलिंदालधिजायाको
संघातौला १ कोदरकुंछ ओदरकासंघालेभागलिंदालधिजा
याकोषालिसुद्धभयाकासुवर्णकोतौलकुंछ ॥ ॥ ॥

उदाहरण।- तेहुकादरकोसुनमासा १० वाहुकादरको ४ मासा ११ का
दरको २ मासा १० कादरलेको ४ मासा इति सर्वे मिली गला उदा
योसुनकादरकोभयोअर्थात्काभाउकोभयोनिकाल

॥ यासु। दर ॥ १३ १२ ११ १० ।

॥ मासा ॥ १० ४ २ ४ ।

सुवर्णकादरलाईआफ्राआफ्रतौललेगुणादाभयो १३० ४० २३०
४० इनुकोज्मा २४० मा तौलाकोज्मा २० नभागलिंदआयाको १२ य
हिसुवर्णमिसाउंदायोदरभयो ॥ ॥ ॥ ॥

उदाहरण।- पीहलो उदाहरण मासुवर्णतौल २० मासा छ उसलाईपार्दी
सुवर्ण १६ मासा र दोस्रोसुनकतिदरकोभयोनिकाल पैलेउदाहरण
कोनुहोवरोवरयसउदाहरणमा रंगओतौलछ उनुलाईगुणकोज्मा
२४० भयो यस्मा षालीसुद्धभयाकोभसलसुनकोतौल १६ मासालेभागलिंद
आयाकोलधि १५ यहिअसलषारियाकासुनकोदरकोसंघाभयोभनिजान
ओउसैज्मा २४० मा खारिसुद्धभयाकोसुनकोदरकोसंघा १५ लेभागलि
दाषालिसुद्धभयाकासुनकोतौल पायो मासा १६ ॥ ॥ ॥

(२) जुनजुनदरकोलाईमिसाउनालेयकेदरभयाकोछउसमाजुनकी
दरजानेनउस्कोदरजांयाप्रकारलेषींछ ॥ ॥ ॥

अनेकजातको सुवर्ण लाई मिसाउदा जो दर ५ छुउसलई गुतिजातदर
 कहिछु गुतिजातदर लाई सुनको माले गुतिकन र माले सुनको तौ
 ल ओ दर ई नले गुणका माले अंक घटाउदा जो अंक स्पष्ट होउ माले
 सुनको तौले भागले उनको दर छैन ओ भागलि दा माले ल धि आयो
 यहि उस्का दरको संख्या होजे स्को दरको संख्या जान्याको छैन ॥

उदाहरण ॥ - १० दरको सुन ८ मासा ११ को २ मासा ओ नको दर जति
 नो ६ मासा छ परंतु ई नै सबै सुन लाई मिलाउदा यस सुनको १२ दर भ
 यो भन अवजस्को दर छैन न सुन कति दरको हो ॥

॥ मास ॥ दर १० ११ ०

॥ मासा ८ २ ६

सबै सुवर्ण लाई मिसाउदा जो दर भयो तेहि दर १२ लाई सबै सुवर्णका
 तौलको माला १६ ले गुणा दा भयाको जो १६२ भयो र माला सुन
 को तौल ओ दरको गुणा ६८० १२२ को माला १०२ लाई घटाउदा र ह्या ६०
 यस्मा दर नभयाका सुवर्णको तौल ६ मासाले भागलि दा ल धि आयो
 याको १५ यहि नको दर जान्याको थियो न उमेका दरको संख्या हो भनि
 (३) उमे प्रकार जस्को तौल जानेन उसको तौल उमा दिन त्याउमा दिन ले
 माले दर लाई सबै सुनका तौलको माले गुणिकन तेस गुण फल माफे रिदर
 तौल भयाका सुन लाई दर ले गुणि गुण फल लाई माले घटाउदा जो सं
 रहे छु उमा विना तौलको सुनका दर र माले दर इनका अंतर काले भा
 गलि दा तौल धि आयो बहि तौल नभयाका दरको सुन हो ॥

॥ उदाहरण ॥ - दशका दरको सुन ३ मासा १४ का दरको १ मासा जु
 न सुनको तौल छैन उ १६ का दरको हो ओ यस लाई यक गठा ग
 रिगला उदा १२ का दर भै गयो भन अववीना तौलका सुन कति छ ॥

॥ मास दर ॥ १० १४ १६ ॥ जे रिया को दर ॥ १२
॥ मासा ॥ ३ १ ०

॥ जमा दर १२ मुन का तौल नमा ४ ले गुणा दा ४८ भयो यस अंक मा दर औटी
लगुणा ३०/१४ यस्को जमा ४४ लाई घटा उदा रह्यो ४ यस्मा तौल न
भया का मुन को दर १६ औ जमा दर १२ इन को अंतर ४ ले भाग लिंदा लब्धि
आयो १ यहि तौल न भया का मुन को दर हो ॥ ॥ ॥

(४) अब उवै दर को तौल न भया को जोर दा ४ हया को दर मात्र जानि उ
वै को तौल जा न्या रि त ले ष द छु ॥ ॥ ॥ ॥

जमा दर लाई वठि दर मा घटा उनु औ घति दर लाई जमा दर मा घटा उनु
उवै से ष लाई एक इस् ले गुणि देउ तव क्रमै सि त घति दु ला दर को तौ
ल को मोन ऊं छ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ उदाहरण ॥ - केहि मुन १६ मा दर को केहि १० का दर को छउ स्को
तौल यति यति भनि जान्यो को छेन परंतु ते स लाई मिसाई गला उ
दा १२ का दर भयो भन जव त्यो मुन कति कति तौल को होला

॥ मास दर ॥ १६ १० ॥ जो दर ॥

॥ मासा ॥ ० ०

जमा दर १२ लाई वठि दर १६ मा घटा उदा से ष रह्यो ४ औ घति दर १०
लाई जमा दर १२ मा घटा उदा रह्यो २ ई नि से ष ४/२ लाई इस् १ ले गुंदा
बधि दर १६ को तौल २० घटि दर १० को ४ यति भयो $\frac{१६}{२}$ $\frac{१०}{४}$ उवै
को उस् ले उने मुवर्गी को तौल $\frac{१६}{४}$ $\frac{१०}{२}$ आछा उस् ले तौल $\frac{१६}{४}$ $\frac{१०}{२}$
यस्मा प्रकार सि त ई स् को कारन ले ठेरे तौल हुन सक छ भनि जान
जति मन मुवा भयो उति गरा उनु ई छ ॥ ॥ ॥

अवशास्त्रवाटआउम्मानौलरूपेयाथानुकोसंघालेपिंछ ॥
 (४०) पथमकोदिआदिनिष्कपर्यंतसंज्ञालेपिंछ ॥
 २० कोटिको १ काकिशि ४ काकिशिको १ पन १६ पनको १
 इम्म १६ इम्मको १ निष्क होताहे ॥
 कोडि ॥

२० — १ काकिशि ॥
 ८० — ४ — १ पन ॥
 १२८० — ६४ — १६ — १ इम्म ॥
 २०४८० — १०२४ — २५६ — १६ — १ निष्क ॥
 (४१) अथजवभादिधतकपर्यंतसंज्ञालेपिंछ ॥

२ जोको १ गुजा ३ गुजाको १ वस्त्र ८ वस्त्रको १ धरणा २ धरणाको
 १ गयानक ७ जो १४ वस्त्रको १ घटक ऊंछ ॥ ॥

यव ॥

२ — १ गुजा ॥
 ६ — ३ — १ वस्त्र ॥
 ४८ — २४ — ८ — १ धरणा ॥
 ६६ — ४६ — १६ — २ — १ गयानक ॥
 ८४ — ४२ — १४ — ० — ० — १ घटक ॥

॥ (४२) अथमासादिपलपर्यंतसंज्ञालेपिंछ ॥
 ५ गुजाको १ माषा १६ माषाको १ कर्ष ४ कर्षको १ पल ऊंछ ॥
 व्यवहारमासुवर्गाकोभंघकर्षभरसुवर्गाकोसंज्ञाजाघने ॥

॥ गुजा ॥

५ — १ माषा ॥
 ८० — १६ — १ कर्ष ॥
 ३२० — ६४ — ४ — १ पल ॥

() अथ यत्र दे प्रीत गायत् याजन पर्यंतं प्रथिकाना पके सं
थाले विंछ ॥

॥ पेदमिलात्र ८ यवोरा घनाले १ अंगुल २४ अंगुलको १ हस्त
४ हातको १ दंडो २०० दंडको १ कोस ४ कोस्को १ जोज कहिंछ ॥

॥ यवोदर ॥

८ — १ अंगुल ॥

१६२ — २४ — १ हस्त ॥

७६८ — ६६ — ४ — १ दंड ॥

१५३६००० — १६२००० — ८००० — २००० — १ कोस ॥

१६४४००० — ७६८००० — ३२००० — ८००० — ४ — १ योजन ॥

() योईल मुचला उनु लाई लेषिया वमोजि म् पठि सो उरि
निति पूर्व कगर्नु निति छेदि अनिति जस लेगर्ला श्रं त्र काल मा
यम परिमा आ फे ले उरा उनु पर्ला ॥ ॥ ॥ ॥

पेसा ॥

॥ २० — १ सिलिं ॥

॥ १२ — १ पौड ॥

॥ २८ — १ काटर ॥

॥ ४ — १ हंडर ॥

॥ ४ — १ हंडर ॥

॥ ४ — १ हंडर ॥

॥ ४ — १ हंडर ॥

॥ ४ — १ हंडर ॥

